

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
27/2017
8. júl 2017

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

UDRŽAŤ LUDOVOSŤ A KVALITU NAŠICH MATIČNÝCH PODUJATÍ
Strana 4.

STRAŠIAK GRÉCKYCH DLHOV LAKÁ EURÓPSKE ZOSKUPENIE
Strana 5.

BÁSNIK BORIS BRENDZA O VRÁSKACH GRAMOTNOSTI
Strana 6.

HRDINSTVO LEGIONÁROV POČAS ZBOROVSKÉJ BITKY
Strana 8.

ŽURNALISTA JÁN SMOLEC NEZAPRIE V SEBE HOREHRONCA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Dovolenková sezóna pri „našom mori“ v Chorvátsku je už v plnom prúde a dosť citeľne sa dotýka aj peňaženiek Slovákov pri Jadrane. Vstupom Chorvátska do Európskej únie pred tromi rokmi sa zrušilo clo, ako aj všetky colné predpisy, ktoré dovtedy platili medzi Chorvátskom a členskými štátmi EÚ. Colné kontroly v prípade podozrenia z pašovania tovaru však zostávajú.

Samotná cesta k Jadran-skému moru, ktoré každoročne navštívia aj státisíce našich, od apríla citeľne zdražela. Chorváti zvýšili oproti vlaňajšku mýtnu na diaľniciach. „V termíne od 1. 6. do 1. 10. 2017 už sú ceny mýta zvýšené o desať percent,“ informoval riaditeľ tlačového odboru ministerstva zahraničných vecí Igor Skoček. Zvýšením cien mýtného reagovali Chorváti na požiadavky Svetovej banky. Tá týmto krokom podmienila poskytnutie pôžičky, ktorou Chorvátsko reštrukturalizuje dlhy z výstavby diaľnic v sume niekoľkých miliárd eur.

Ďalšou výraznou zmenou, ktorá turistov nemilo prekvapí, sú vyššie ceny za jedlo a nápoje. Od nového roka sa totiž výrazne zvýšila DPH v pohostinstvách. „Zvýšenie dane na pohostinské služby z trinásť na dvadsaťpäť percent bolo zavedené v rámci daňovej reformy,“ vysvetlil Igor Skoček.

Rátajte tak s tým, že si pripláťte aj za jedlá a nápoje podávané reštauráciách, kaviarňach či plážových baroch. Ceny už išli hore, no zatiaľ nie až v takej miere, ako stúpila daň.

Dost' podstatne však stúpili ceny nápojov v reštauračných podnikoch – kým čapované pivo na pláži stálo minulý rok v priemere do dvoch eur, v súčasnosti je drahšie takmer o tretinu. Platí to aj pre kávu a nealko nápoje. Dôležitým faktorom pri tzv. skrytom zdražovaní je však skutočnosť, že hodnota eura klesla, a to spôsobilo nárast hodnoty kupy, pričom vizuálne to síce nevidno v obchodoch s potravinami, ale naše peňaženky to pocítia. Akoby aj nie, keď za sto eur nedostaneme 750 kuna ako donedávna, ale iba asi 710, čo je medziročný rozdiel asi päť eur.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Odvrátená tvár vraj veľkých protikorupčných študentských pochodov Kto škrtá zápalkou na veľký požiar

Ludovít ŠTEVKO – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Korupcia je prastarý neduh ľudstva, vždy bola a bude, treba proti nej bojovať, aj keď sa nedá nad ňou zvíťaziť. Latinský výraz corruptus znamená zlom a v prenesenom význame skazenú, zvrátenú črtu človeka. Ktože by súhlasil so zvrátenosťou?! Korupcia je príťažlivá téma, preto sa často využíva v politickom boji. Zvlášť dnes, keď je opozícia neschopná artikulovať iné, krikľavejšie témy systému, v ktorom žijeme, napríklad chudobu a priepastnú sociálnu nerovnosť medzi ľuďmi.

Zdá sa, že v podmienkach slobodného trhu postavenie obyčajného človeka netvoriaceho zisk nikoho netrápi, zato boj proti skutočnej i fiktívnej korupcii je programom opozície na každom zasadnutí parlamentu, a dokonca je heslom revolučne naladenej nepoleteľej a adolescentnej mládeže.

■ ČUDNÉ SÚVISLOSTI

Medzi opozičnými zhromaždeniami pred bytovým komplexom Bonaparte a tzv. Veľkým študentským pochodom proti korupcii je zvláštna paralela. Divadlo pred Bonaparte sa skončilo fiaskom, bolo treba vymyslieť inú, masovejšiu, tentoraz „nepolitickú“ akciu proti vláde triumvirátu Smeru-SD, SNS a Mosta – Híd. Nositelia zmeny podľa hesiel napísaných už v Kyjeve pred rokom 2014 sa našli aj v Bratislave v apríli a začiatkom júna v roku 2017. Boli to stredoškolskí študenti „čistí“ ako nepopísaný list papiera, schopní akcie ako zápalka pyrotechnickej zmesi.

O tom, kto škrtol zápalkou, kto ignoroval heslá, koho treba dať do basy a koho obesiť, sa cudne mlčí. Mládež sa pobavila – detonátor zlyhal, skutok sa nestal. Príčinou zlyhania tohto technicky dobre zvládnutého pochodu bola jeho nedostatočná obsahová prí-

prava. Ukázalo sa, že vyvolávači s megafónmi netušili, prečo má ísť Fico s Kaliňákom do basy, o čom je prípad Bašternák a kauza Gorila. Korunu nevedomosti tomu všetkému nasadil maturant, organizátor protestu Dávid Straka, ktorý v telefonickom rozhovore s redaktorkou Plus jeden deň nechtiac vyslovil vetu: „Ťažko sa mi to argumentuje, keď to nie je z mojej hlavy.“ Vysvitlo, že študenti ako on vedia o kauzách iba to, že sú „niečo také nemorálne“. Na otázku redaktorky: „A odkiaľ viete, že to je nemorálne?“ odpovedal úprimne: „Čerpali sme z médií. Kriticky sme nad tým rozmýšľali a prišlo nám

to také, že toto je celkom veľká blbosť, čo sa tu deje...“ Napokon priznanie študenta Straku, že informácie čerpá z Denníka N, lebo tam sa im najviac venujú, a občas z časopisu „Týždeň“, hovorí dostatočne zrozumiteľne o inšpirácii protikorupčných študentských pochodov.

■ INŠPIRÁCIA A INŠTRUKTÁŽ

Podľa všetkého nešlo iba o inšpiráciu, ale o inštruktáž, ako vyplývalo z uniknutého videozáznamu, v ktorom udeľoval lekcie organizátorom študentského pochodu Martin Mojžiš, kmeňový autor Hríbovho týždňa. Za zmienku

stojí aj vyjadrenie novinárky Moniky Tódovej, známej z esemeskovej kauzy Lipšicove kone, ktorá napísala na stránke svojho materského periodika Denníka N: „S organizátormi Veľkého protikorupčného pochodu sme strávili 24 hodín pred pochodom.“ Zaujímavé je, že hlavní organizátori protikorupčnej akcie Dávid Straka a Karolína Farská sú aktívni členovia mimovládnej organizácie Slovenská debatačná asociácia (SDA), ktorá nadviazala na tzv. debaťný program Nadácie otvorenej spoločnosti, fungujúcej z finančných zdrojov miliardára Sorosa. Organizácia SDA združuje na Slovensku desiatky klubov na stredných a vysokých školách a jej riaditeľom bol v minulosti terajší poslanec SAS Martin Poliačik. Ku cti tejto debaťnej spoločnosti kritického myslenia však nemožno pripísať početné interview študenta Straku a jeho vystúpenia v médiách, ktoré vyzneli rozpačito až trápne. Ak sa organizátor Veľkého protikorupčného pochodu vyznáva v jednom rozhovore zo svojej náklonnosti k obskúrnemu a vulgárnemu internetovému portálu „Zomri“, svedčí to o nízkom vkuse a nedostatku kritického úsudku tohto mladého muža, hodlajúceho študovať na elitných univerzitách typu Cambridge či Oxford.

3 OTÁZKY PRE:

Gabriela HERCZEGA, konateľka aukčnej spoločnosti SOGA Bratislava

Nechýbajú aktivity aj na podporu národnej kultúry

• Čomu všetkému sa venuje aj vo svete známa aukčná spoločnosť SOGA?

SOGU som založil v roku 1996 a prvú aukciu sme pripravili v priestoroch Slovenského národného múzea v marci nasledujúceho roku. Dnes sme na čísle 135 verejných aukcií výtvarného umenia. Treba tiež pripomenúť množstvo ďalších vecí, ktoré sa urobili popri tom „hlavnom“. Desiatky charitatívnych dražieb, množstvo nekomerčných i predajných výstav slovenských i zahraničných umelcov, usporadúvaných v našich i cudzích priestoroch. Popri finančnej a odbornej garancii filmov o výtvarnom umení a umelcoch, sponzorstve vydávania odborných kníh o slovenskom umení alebo výstavách v SNG a ďalších galériách a múzeách či rozsiahlej expertnej

činnosti pre občanov i organizácie. Dva razy do roka (v letnom a zimnom termíne) obohacuje našu ponuku aukcií umenia aj kapitola starožitných predmetov. Obsahuje spravidla dekoratívne sochárstvo a drobnú plastiku, najmä však umelecko-remeselné diela – keramiku, porcelán, sklo, striebro, šperky a starožitný nábytok.

• Je všeobecne známe, že vaše aukcie umenia pravidelne navštevujú jeho milovníci z celého slovenského sveta. Ako ste si získali takéto renomé?

Až prekvapujúco rýchlo sme si vybudovali vedúce postavenie na slovenskom trhu s výtvarným umením. Najmä štvrtročné aukcie výtvarných diel sa stretli s veľkým ohlasom v kruhoch zberateľskej a kultúrnej verejnosti na Sloven-

sku, ale aj v Čechách, Maďarsku a Rakúsku. Ročne pripravíme minimálne šesť živých aukcií. Od roku 2011 usporadúva SOGA aj exkluzívne večerné aukcie (dvakrát ročne), na ktorých ponúka len galerijné diela. Predaj bežných diel výtvarného umenia sprostredkuje aj formou on-line aukcií a predajných výstav.

• Vie sa o vás, že sponzorsky podporujete matičné aktivity na východe.

Podporujem aktivity môjho kraja z Liptova. To, čo on už roky v Košiciach vykonáva pre rozvoj slovenskej národnej kultúry, najmä s jeho matičnými festivalmi pre našu mládež, je obdivuhodné a veľmi prospešné pre Maticu slovenskú.

Zhovárať sa František MRVA
Foto: autor

VSNN 28-29/2017
SI PREČÍTAŤE

■ Slováci umierali od Poľska po Kaukaz, ale o ich obetiach dnes hovoria iba hroby
■ Peter Selecký bezpochyby patrí medzi najznámejších organistov na Slovensku
■ Autentická spomienka na 25. výročie vyhlásenia zvrchovanosti slovenského národa

Predstavitelia Európskej únie schválili takzvaný Istanbulský dohovor Problémovú zmluvu nemusíme podpísať

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Dohovor Rady Európy o prevencii a boji proti násiliu páchanému na ženách a domácemu násiliu – alebo jednoducho Istanbulský dohovor, v polovici júna tohto roku za Európsku komisiu podpísala eurokomisárka pre spravodlivosť, spotrebiteľov a rodovú rovnosť Věra Jourová a v mene maltského predsedníctva v Rade EÚ Joseph Filletti. Istanbulský dohovor je najrozsiahlejší a najkontroverzejšia medzinárodná zmluva, ktorú dosiaľ ratifikovalo dvadsaťtri krajín sveta vrátane štrnástich členských štátov EÚ. Dohovor ministri podpísali v roku 2011, za Slovensko Lucia Žitňanská. Polovica členských krajín EÚ však dohovor neratifikovala; neurobila tak ani Slovenská republika.

Vlani v septembri avizoval minister práce, sociálnych vecí a rodiny Ján Richter, že Slovensko dohovor ratifikuje do konca roka. Nestalo sa, a ani termín do konca júna tohto roka nie je reálny. Mimovládna organizácia Možnosť voľby považuje oficiálny podpis EÚ pod Istanbulským dohovorom za úspech, ktorý by mohol popohnať aj Slovensko. Štatutárna zástupkyňa organizácie Adriana Mesochoritsová v tejto súvislosti povedala, že „ratifikácia a následná implementácia dohovoru bude mať za následok, že krajiny začnú systematicky pracovať na odstránení násilia a nastavia konkrétne opatrenia“.

Menej optimisticky sa k Istanbulskému dohovoru v Európskom parlamente vyjadril europoslanec Branislav Škripek. Podľa neho dohovor nenaplnia svoj cieľ, zavádza kontroverznú definíciu rodu ako sociálneho konštruktu bez akéhokoľvek vzťahu ku skutočnému biologickému pohliaviu.

■ RÚCAJÚ MANŽELSTVO

Tvrdí, že dohovor stigmatizuje manželstvo, výsledkom čoho môže byť narušené právo rodičov vychovávať a vzdelávať svoje deti vo vlastnom morálnom a náboženskom presvedčení. Vyzval europoslan-

cov, aby toto právo bolo absolútne rešpektované. Poukázal pritom na vznešené heslo EÚ – zjednotení v rozmanitosti, čo, žiaľ, v dohovore absolútne absentuje. Tiež pripomenul, že konzervatívni voliči v EÚ sú dohovorom znechutení a členské štáty Únie nie sú povinné ho ratifikovať.

V týchto dňoch si premiér Robert Fico na plenárnom zasadnutí Konferencie biskupov Slovenska vypočul prihovor predsedu KBS Mons. Stanislava Zvolenského. Arcibiskup upriamil pozornosť aj na otázku, čo to vlastne znamená byť Európanom, a zdôraznil, že „liberálne demokracie

na Západe nie sú vo všetkom automaticky „normou“, ktorej sme povinní sa prispôbiť“. Podpis EÚ pod Istanbulským dohovorom označil za modelový príklad, „ako by integrácia nemala vyzeráť. Nátlak na členské

krajiny, ktoré ho ešte neratifikovali, považujeme za nepripustný. Napak, domnievame sa, že Slovenská republika by mala zvážiť právne kroky, aby sme sa jeho ratifikáciou vôbec nemuseli zaoberať“.

■ OKRÚHLY STŮL

Ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská k Istanbulskému dohovoru zorganizovala v polovici júna okrúhly stôl. Jedným z účastníkov bol aj Patrik Daniška, predseda občianskeho združenia Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku. Po skončení diskusie konštatoval, „že odpor proti dohovoru má principiálny charakter a čas ukazuje, že pojmy ako gender a odstraňovanie rodových stereotypov naberajú ustavične nové významy, neprijateľné pre veľkú časť verejnosti“.

Z najnovších údajov Rady Európy vyplýva, že až jedna z troch žien v EÚ je od veku pätnásť rokov obeťou fyzického alebo sexuálneho násilia; jedna z dvadsiatich žien bola znásilnená; vyše polovica žien zažila sexuálne obťažovanie; jedna z troch žien psychické zneužívanie zo strany partnera a jedna z troch žien zažila v detstve fyzické alebo sexuálne násilie zo strany dospelých.

Poslanci sa volia preto, aby riešili problémy ľudu, nie vlastné komplexy! Ukázkový mocenský nacionalizmus

Ján ČERNÝ – Foto: internet

Literárna história ich zaradila medzi veľikánov kultúry. Nazvala ich básnikmi „veľkej triády“. Mihály Tompa, Sándor Petőfi a János Arany. Prvý z nich sa narodil v Rimavskej Soboti a má tam zaslúžene svoje námestie aj sochu. Druhý v Budapešti a tretí v Sedmohradsku. Rimavská Sobotica je centrom Gemera. A okresným mestom na Slovensku!

Zrazu sa tu strhol boj o Námestie Mihálya Tompu. Je po rekonštrukcii, socha, podľa ktorej je pomenované, sa vracia na svoje pôvodné miesto. Potiaľ je všetko v poriadku. Niektorí poslanci mestského zastupiteľstva však mimo schváleného programu a poradia zasadnutí začali presadzovať na uvoľnené miesto po Tompovej portrétnej plastike sochu básnika Aranya.

■ JESENSKÝ NIE!

Ešte stále sa to dá možno aj s humorom akceptovať, hoci sa takmer krúti hlava nad prioritami týchto zástupcov ľudu.

JUDr. Janko Jesenský bol tiež básnik, prozaik a prekladateľ. Ale slovenský. To sa asi väčšine zástupcov Rimavskej Soboty nepozdáva. Neschválili ani len návrh primátora mesta Šimka, aby pred župným domom stála raz Jesenského socha. V meste, v jeho národnostne maďarskej časti obyvateľstva sa dokonca ozývajú požiadavky „očistiť“ ho od všetkých, ktorí s Rimavskou Sobotou nemajú nič spoločné. Rozumej, od všetkých Gemerčanov, napríklad aj od Pavla Dobšinského. Citát z webovej stránky „Gemerland“ je viac ako veľavravný: „Vaši starí rodičia sa sem

prísťahovali ako negramotní kolonisti z Detviarsko-Hriňovských lazov. V obci Čierny Potok lacno dostali pôdu, ktorú zobraли Maďarom. Vy ste potomkovia týchto okupantov, migrantov, kolonistov. Vy ste tu len hostia s dočasným pobytom... To bábkové divadlo vedľa Kauflandu treba zrušiť. Tieto osoby v Údolí smrti vedľa Kauflandu nemajú žiadnu väzbu na mesto RS: Bohuslav Nosák-Nezábudov, Pavol Dobšinský, Miroslav Bakulíny, Ján Botto. Ďalší dvaja majú väzbu na mesto, ale mali nemeckú národnosť: Daniel Gabriel Lichard, Peter Kellner. Takže ‚slovenskí‘ dejatelia. Národ,

ktorý nemá históriu, si ju musí kradnúť... Vami ospevovaný Janko Kráľ nebol nikdy v RS.“

A toto podporujú niektorí (všetci s maďarskou národnosťou) poslanci mestského zastupiteľstva v Rimavskej Soboti. Hoci aj umelo vyvolanou vojnou o sochy. Etnickou, nijakou inou. Slovenské národné noviny požiadali o vysvetlenie či názor primátora mesta, do uzávierky sa však odpovede nedočkali.

■ ROZDELENÉ MESTO

Témou sa zaoberá MO MS. Moderne zmýšľajúcim občanom mesta zostáva krútiť hlavou a pýtať sa – nemali by ste sa zaoberať (ne)zamestnanosťou, kapacitou materských škôlok, stavom ciest a chodníkov? Nemali by ste slúžiť občanom Slovenska bez ohľadu na ich národnosť? Na aký text ste skladali prísahu poslancov mestského zastupiteľstva? Priority niektorých pánov poslancov v Rimavskej Soboti sú tak pri najmenej sporné. A ako sa uka-

Na centrálnom námestí v Rimavskej Soboti bola jedna socha. Teraz tam majú byť tri – všetky maďarským básnikom!

zuje – výrazne podporujú názory a vášne, ktoré už v súčasnosti odporujú slovenským zákonom a podporujú iredentistický extrémizmus a nacionalizmus.

VŠIMLI SME SI

V bezhraničnej túžbe po zisku a mediálnom úspechu skúšajú televízni tvorcovia všetko možné. Hlúpa spoločnosť a slabé parlamenty, ktoré majú dbať o dobrú legislatívu, im to vo svojej obmedzenosti často dovolujú. Na Slovensku (ale aj v iných krajinách) už viac rokov beží niekoľko formátov, ktoré majú akože pobaviť divákov. Medziným aj zvláštny druh zábavy – záměna manželiek, čo v podstate nie je nič iné iba verejné traumatizovanie detí v rodinách, čo sa dáajú za honorár na to naviesť.

Záměna manželiek

Celý projekt je postavený na tom, že v dvoch manželských pároch sa vymenia manželky a žijú v domácnosti druhého muža istý čas, zvyčajne týždeň, a zažívajú atmosféru a kultúru života inej rodiny. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že ide o neškodnú zábavku s dokonca zaujímavými situáciami, keď sa povedzme žena z mesta musí vyrovnáť so životom, s prácou a s chodom rodiny na vidieku, keď si Rómka musí zvyknúť na život gadžov a podobne.

Vážnosť situácie naberie na obrátkach, ak sa na výmenu žien matiek pozrieme z pohľadu detí v jednej a druhej rodine. Predstavte si a skúste sa vžiť do myslenia a psychiky celkom malého, ale aj sedem- či desaťročného dieťaťa, ktorému ktosi zrazu povie, že jeho mama bude v rámci akejsi hry, za ktorú dostanú zaplatené, bývať týždeň niekde inde s iným mužom, ktorého manželka sa na týždeň stane jeho mamou. Trauma, ktorú môže dieťa touto záměnou utrpieť, je taká silná, že môže ovplyvniť psychický vývoj a vzťahy dieťaťa v rodine na celý život.

Skúsme si totiž položiť otázku, čo takáto „hra“ prinesie dieťaťu? Dospelí sa pozabávajú, a čo ich deti? Ako prežívajú tieto akože hry, ako to zasiahne ich istoty a vzťah k rodičom, ako to ovplyvní ich videnie svojich najbližších príbuzných, aké stopy to zanechá na ich pohľade na rodinu, keď ich z jedného dňa na druhý ktosi taký blízky jednoducho predá?

AK by toto mediálne „kukučkárstvo“ malo mať negatívny dosah čo i len na jedno zainteresované dieťa, už je to veľký zločin. Otázkou je, kto je jeho pôvodcom – rodičia, organizátori tejto hry, manažmenty televízií alebo zlá legislatíva a sociálni pracovníci? Alebo ide ešte o čosi perfikanejšie a perfidnejšie?

Lubomír PAJTINKA

Letných festivalov sú plné médiá, ale o tých tradičných vládne ticho Folklór v mediálnej ilegalite a ignorancii

Žiaľ, aj z verejnoprávneho médiá, jeho rozhlasovej časti, nebolo v ostatných dňoch júna počuť nič iné ako bezduché či prinajlepšom slaboduché moderátorské adorácie veľkého hudobného festivalu na letisku pri meste Matúša Čáka. Kto nespomenul práve ten festival, akoby ani nebol. O troch najväčších a najstarších folklórnych festivaloch na Slovensku však nepadla ani zmienka.

Východná, Detva, Hľpa, najnovšie aj Kráľova hoľa. To sú iba špičky toho najúžasnejšieho, čo zo slovenského folklóru v jeho festivalovej podobe mohli v uplynulých dňoch vidieť dovedna možno až stotisíce nadšencov našich tradícií. A takmer bez reklamy!

Takmer každá dolina a každý región u nás sa prezentuje niečim špecifickým. Na Slovensku je v súčasnosti dvadsaťšesť krojových oblastí s charakteristickými motívmi výšiviek a približne šesťdesiat rôznych variantov krojov. Piesne, kroje, tance. Navzájom sa odlišujú a spolu vytvárajú unikátne pestrofarebné etnografické dedičstvo, ktoré len tak ľahko vo svete nenájdete. Tieto tradície sú napočudovanie aj napriek bojkotu najmä komerčných médií stále živé.

K najznámejším folklórnym festivalom na Slovensku patrí Folklórny festival Východná, Medzinárodný folklórny festival Myjava a Folklórne slávnosti pod Poľanou v Detve, ktoré sa uskutočňujú pod záštitou medzinárodnej organizácie C.I.O.F.F. (Medzinárodná rada organizátorov folklórnych festivalov a prehliadok ľudového umenia.) Každoročne na každom z nich účinkuje vyše tisíc účastníkov zo Slovenska i zahraničia.

Festival vo Východnej patrí k najstarším a najväčším festivalom na Slovensku. Medzinárodný festival Myjava ponúka

ČO INÍ NEPIŠU

okrem programov v amfiteátri svojim návštevníkom aj množstvo sprievodných nescénických programov (napr. kuchyne starých materií, košťovku páleného, tvorivé dielne pre deti, folklórnu školu a i.), organizovaných v novovybudovanom festivalovom mestečku MY-A-VY. Folklórne slávnosti pod Poľanou v Detve prinášajú v rámci festivalovej dramaturgie okrem

vystúpení domácich interpretov aj prezentáciu folklórnych kolektívov Slovákov žijúcich v zahraničí. Súčasťou slávností je aj súťaž o Cenu Ladislava Lengy vo výrobe tradičných hudobných nástrojov – Instrumentum excellens. Neopakovateľný zážitok prináša aj návšteva Podroháčskych folklórnych slávností v Zuberci-Brestovej, ktorých atmosféru dotvára prekrásna sceneria Múzea oravskej dediny. V neďalekej obci Terchová – rodisku legendárneho zbojníka Juraja Jánošíka, sa zas konajú Jánošíkove dni, kam zavíta aj stotisíc návštevníkov. Pre programovú štruktúru terchovského festivalu sú charakteristické aj hostovania osobností a skupín nefolklórneho žánru.

Slovensko je hrdé na svoj folklór a kultúrne tradície, rôznorodé kroje, pôvabné ľudové tance, inovatívne folklórne súbory a predmety dennej potreby, na ktorých folklór a ľudové umenie zanechali svoje stopy. Ľudové remeslá, kroje, ľudová hudba a tance sa odovzdávajú z generácie na generáciu.

Len na škodu nám je, že sa tak deje z roka na rok v ich čoraz väčšej mediálnej ilegalite.

Štefan ZLATOŠ
Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Politika opäť zneužíva deti

Roman MICHELKO

Ak by na Slovensko priletel mimozemšťan, zrejme by nadobudol dojem, že jediným a najväčším problémom Slovenska je korupcia. Programová a osobnostná vyprázdnenosť niektorých opozičných strán – konkrétne OĽaNO, zašla až tak ďaleko, že svoj program v podstate zredukovali na jedinú tému.

Jedným z vrcholov úsilia lídra OĽaNO bol pokus o majdanizáciu Slovenska. Ten, ako vieme, nevyšiel. Okrem iného aj pre veľmi zlé načasovanie – všetky protesty pred komplexom Bonaparte sa začali na začiatku prázdnin a skončili sa na ich konci. Ich protestný potenciál postupne vyprchal, rovnako ako sa topila dôveryhodnosť „neohrozeného“ bojovníka proti korupcii Igora Matoviča. V priebehu jesene a zimy aspoň u trocha súdnych ľudí klesla na nulu.

Jeho pochybná podnikateľská minulosť ho skoro dobehla. Matovičove

daňové podvody si v hrubozrnnosti v ničom nezadali s tými Baštrňakovými – prepis firmy na bieleho koňa Vandáka, špekulácia s dovozným clom pri dovoze rotačky. Korunu všetkému však nasadil pri bezohľadnom krátení daní pri odpisoch na „povestnú fábriu“, v ktorej údajne brázdiu Slovenskom so svojou matkou asi šesťsto kilometrov denne vrátane sobôt, nediel a sviatkov – i tých vianočných.

Ako vieme, jeho podvody sú už dnes premlčané a vážne stíhaný nebol predovšetkým preto, že v rokoch 2010 – 2012 bol súčasťou vládnej koalície. Tlak dôkazov bol nakoniec taký silný, že na chvíľu vypadol z roly a použil argument, že o vine či nevine u nás rozhodujú súdy. Väčší vtip som od neho nepočul. Matovič sa pri politických dovolávaní prezumpcie nevinu. To už naozaj muselo aj to peklo zamrznuť. Tým dal len najavo, že svoju temnú minulosť nemôže

nijako argumentačne ustáť. Paradoxne sa mu dokonca začali vracat ako bumerang jeho vlastné nápady. Keď ho jeho biely koň Vandák vyzval na detektor lži, ako gáfor zdúchol. Vedel prečo – ten detektor by vyhodil poistky polovici Slovenska. Keď

KOMENTÁR

teda bolo nad slnko jasné, že hlavná ikona boja proti korupcii sa stala karikatúrou samej seba, bolo treba niečo vymyslieť.

Ešte jednu vec treba zdôrazniť, a je paradoxné, ale v istom zmysle aj logické, že o tom všetky médiá zaryto mlčia. Napriek tomu, že dnes tomu nikto súdny nemôže veriť, vystupujú strany SaS a, samozrejme, aj OĽaNO ako silno protikorupčné strany. V roku 2010 už medzi širokým okruhom novinárov i politikov koloval spis Gorila. Ešte pred sformovaním koalície, z kto-

rej vznikla Radičovej vláde, stranické špičky veľmi dobre vedeli, s kým chcú ísť do vlády. V čase, keď bolo jasné, že šéfka FNM Bubeniková vypláca Mikloša a Dzurindu, keď bol detailne opísaný celý korupčný systém, ktorý dlhodobo fungoval, „útlocitný“ Igor Matovič a „zásadový“ Richard Sulík nemali nijaké väčšie výhrady sedieť s „megaGorilami“ Dzurindom a Miklošom v jednej vláde.

Uvedomiac si túto skutočnosť musí byť každému jasné, že masívna korupcia neprekáža súčasnej opozícii ani v najmenšom. Stačí len participovať na moci a výhrady sa šmahom čarovného prútika vytratia. Dôveryhodnosť opozície ako protikorupčnej sily je dnes v troskách. No médiá a ľudia z tretieho sektora na takúto situáciu, samozrejme, museli zareagovať. Nelenili. Kto by lepšie držal štafetu boja proti korupcii než ľahko manipulovateľní a, ako sa ukázalo, aj veľmi nevedomí stredoškolskí študenti. Ako nástroj špinavej politickej hry sú priam ideálni. Sú vo veku, keď sa akosi prirodzene búria proti staršej generácii.

Prírodná rebélia mladých sa, ako vieme, veľmi jasne prejavuje pri voľbách u prvovoličov, no ešte viac pri simulovaných študentských voľbách. Ak by skutočné voľby dopadli

rovnako ako tie na stredných školách, Kotleba by bol najhorúcejším kandidátom na premiéra. Stačilo teda najst dvoch štatistov – Karolínu Farskú a Dávida Straku – maskotov, ale aj tu vznikla chyba. Ako sa ukázalo, duo protikorupčných aktivistov len plnilo dopredu pripravený scenár. Určite sa na ňom podieľal herec a kandidát na nitrianskeho župana Greško a káder z Hríbovej stajne Mojžiš. Ako-tak sa im podarilo nabrúfovať ľahko manipulovateľné deti. Lož má však krátke nohy. Prvý rozhovor študentského aktivistu jasne ukázal, aké hlboké sú (ne)vedomosti protikorupčného aktivistu Straku. Nemal ani „tucha“ o najväčšej korupčnej afére v ponovembrovej histórii, teda o kauze Gorila. A možno je len čisto „náhodné“, že Greško a Dzurinda boli v spoločnej rodnej strane SDKÚ.

Mladí ľudia sú dnes cynicky manipulovaní a je im dlhodobo podsúvané, že najväčšou korupčnou kauzou na Slovensku je kauza Baštrňák, v ktorej bol štát okradnutý približne o dva milióny eur. O tom, kto a o koľko ožobráčil občanov Slovenska pri privatizácii, teda „darovaním“ VSŽ (1 440 miliónov eur) či pri Slovenských elektrárnach, kde ide o stovky miliónov, sa takne mlčí. Čím skôr na to prídu, tým lepšie pre Slovensko.

Sulíkove ekonomické kotrmelce

Róbert HÓLCZ

Projektovaný šéf terajšej opozície s ambíciou na kreslo budúceho predsedu vlády, ktorý v tomto volebnom období zastupuje záujmy slovenských občanov v európskom parlamente, sa usiluje ekonomickými grafmi presvedčiť ľudí o nevyhodách pre Slovensko dostať sa do jadra najvyspelejších členských krajín EÚ. Chce poškodiť terajšej slovenskej vláde v jej ambíciách byť medzi najlepšimi v európskom integračnom procese alebo má dôvernejšie informácie z pozadia fungovania Únie, ktoré hovoria o jej budúcich ekonomických problémoch?

Do európskej extratriedy by mali popri Nemecku a Francúzsku patriť aj krajiny Beneluxu, podľa všetkého aj Taliansko a Španielsko. Kto z ďalších, môžeme len hádať, keďže zatiaľ nikto z vrcholových európskych politikov neuviedol kritériá postupového kľúča. Zatiaľ nikto netuší, čo by budúce extraligové zoskupenie tých najvyspelejších

štátov EÚ znamenalo z hľadiska financovania, harmonizácie daní, prerozdelenia migrantov, podmienok čerpania peňazí zo spoločného rozpočtu, plnenia si budúcich záväzkov... a takto by sme mohli pokračovať.

POZNÁMKA

Skúsme teda pouvažovať o možných pohnútkach, ktoré europoslancu R. Sulíka pomkli na to, že nás pred budúcim členstvom v tomto exkluzívnom klube varuje. Podľa vývoja HDP sme na tom v porovnaní ostatnými hráčmi „prvej európskej ligy“ celkom dobre. Treba si však uvedomiť, že rast ekonomiky tých najvyspelejších je zvyčajne pomalší ako u ostatných pre rozdielnu úroveň hospodárskej základne. Náš vyšší ekonomický rast len potvrdzuje, že dobiehame tých vyspelejších, a to je pre občana vždy dobrá správa.

Pokiaľ v roku 2004 bolo naše HDP na úrovni štyridsiatich šiestich miliárd eur, tak vlni sme dosiahli takmer osemdesiatjedem miliárd eur a prognózy na budúci rok hovoria o raste HDP o viac ako štyri percentá, čo nás na starom kontinente zaradí medzi najrýchlejšie rastúce ekonomiky.

Samozrejme, nikto nepočíta so zvýšením priemernej mzdy u nás na roveň Nemecka, ktorá je tam trikrát vyššia, ale ani so sociálnymi štandardmi terajšieho európskeho tandemu. Príčinou terajších nižších slovenských miezd je východisková ekonomická situácia po rozdelení Česko-Slovenska, tri následné formy privatizácie štátneho majetku, s čím súvisí strata dovtedajších obchodných kontaktov na bývalé štáty RVHP. K ďalším faktorom patrí príchod zahraničných investorov, ktorí z našej ekonomiky urobili montážnu dielňu, pričom dosahované dividendy z podnikania pre-

súvajú do domovských rozpočtov alebo do daňových rajov. Na druhej strane však treba uznať, že zahraničný kapitál prispel k rastu produktivity práce, čoho dôsledkom máme najvyšší nárast miezd za posledné roky. Sulík porovnáva aj úroveň zadĺženia, ktorá je u nás na úrovni päťdesiatdva percent HDP a je výrazne nižšia ako vo Francúzsku alebo dnes v ťažko skúšanom Taliansku.

S europoslancom sa dá v niektorých veciach súhlasiť. Určite by sme nemali prijať prerozdelenie migrantov podľa doterajších predstáv funkcionárov Únie. Tiež nemôžeme súhlasiť s daňovou harmonizáciou, keďže naše firemné dane sú výrazne nižšie a predstavujú konkurenčnú výhodu. K diskusi o zriadení spoločného ministra financií, ako aj spoločného dlhopisu pre eurozónu zaujímate zatiaľ neutrálne stanovisko, keďže výhrady má najmä Nemecko. Z politického hľadiska by naše členstvo v extraligovom klube mohlo vyvolať napätie v krajinách V4, keďže členstvo v eurozóne bude určite najdôležitejším kritériom a v nej okrem nás z ostatných susedov nie je nikto. Budúca koalícia terajších lídrov EÚ a ďalších ochotných rýchlejšie sa integrovať je určite predpokladom budúcej európskej federalizácie, ktorej väčšina európskych občanov netleska.

AKO BOLO, ČO BOLO

Po polnoci zastavovala policajná hliadka v Novej Bani auto. Šoféroval ho devätnásťročný Michal. Policajti vedeli, že nemá vodičský preukaz a už predtým mu viackrát udelili zákaz šoférovania. Vodič nereagoval na príkaz, aby zastavil, ale zrýchlil jazdu a riskantným manévrom pri predbiehaní ohrozil protiidúce vozidlo. Po starej ceste sa od Novej Bane smerom na Levice začala naháňačka ako z akčného filmu. Podľa tvrdenia policajtov sa prenasledovaný šofér pokúsil ich auto vytlačiť z vozovky. Keď im začal unikať, veliteľ hliadky vystrelil varovné výstrely do vzduchu a potom namieril na pravé zadné koleso. Strela preletela cez kufor do zadného sedadla, pričom smrteľne zranila sedemnásťročného Tomáša. Za železničným priesectím na Psiaroch chlapi auto havarovalo. Okrem vodiča a mŕtveho spolucestujúceho sedeli vo vozidle šesťnásťročná dievčina na prednom a ďalší chlapec na zadnom sedadle.

Za psiarskym železničným priesectím vyhasol mladý život.

Informácia rozdelila spoločnosť na dva tábory. Jedni dávali za pravdu policajtom, iní si mysleli, že sa v tomto prípade strelať nemalo. Policajný prezident Tibor Gašpar ospravedlňoval strelajúceho. Pripomenul, že na

zastal strelajúceho: „Každý, kto nerespektuje pokyny policie, by si mal byť vedomý, že môže dôjsť aj k zraneniu.“ Považuje však za chybu, že v aute nebola kamera a zázrak nebol riadne zdokumentovaný.

vali, či sa malo, alebo nemalo strelať. Nikto si neuvedomil, že auto havarovalo za železničným priesectím umiestneným v zákrute, ktoré nie je napriek častým nehodám chránené rampami. Nevhodné klopenie cesty, pre ktoré tu v zime

dou v protismere stretnú dva, naskakujú človeku zimomriavky. Ak sa tam zároveň ocitne cyklista, tak ho Pán Boh ochraňuje. Na tejto ceste „prvej triedy“ je v čase dopravnej špičky jazda na bicykli pokusom o samovraždu...

V Banskobystrickom kraji boli v takomto mizernom stave dve cesty prvej triedy. Prvá viedla cez Kremnické Bane na Martin. Doprava na nej zastavila až letná búrková smršť, ktorá cestu takmer zničila a muselo sa začať s opravou. Druhá, na úseku Psiare – Kozárovce, asi čaká na niečo podobné alebo, v horšom prípade, na ďalšiu ľudskú tragédiu, ktorá by konečne prinútila kompetentných, aby začali konať. To sa môže ľahko stať. Neexistujúcu krajinu na niektorých miestach ktosi dosypal zeminou. Krajina tak pripomína pravéku pascu na mamuty. Božechráň, aby na ňu pri vyhýbaní sa nejakému kamiónu nalezťel šofér autobusu. Pod cestou v jarku nastane masaker, ktorý zasa priláka masu senzáciových novinárov. Žeby potom konečne začali banskobystrickí cestári rekonštruovať cestu smrti?

Smrť na ceste smrti

Peter VALO, Psiare

použitie zbrane majú príslušníci zboru oprávnenie v zákone, a ak by policajti nebezpečné vozidlo neboli zastavili, mohlo spôsobiť ešte väčšie škody.

Podľa názoru dopravného analytika Jána Bazovského nesmie byť pri použití zbrane ohrozený život a zdravie iných osôb. Policajti sa mali najskôr presvedčiť, či boli v aute aj iné osoby, alebo strelať mali vtedy, keď ich unikajúce auto vytlačalo z cesty a boli pri ňom blízko. Ďalší analytik Juraj Zábajník sa

Opozícia avizovala zvolanie mimoriadneho rokovania parlamentného výboru pre obranu a bezpečnosť. Rodina mŕtveho chlapca utrpela ťažký šok. Nechcel by som byť v koži policajta, ktorý strelal, napriek tomu, že mu to predpisy umožňovali. Do dedinky na Pohroní sa dovalilo nebyvalé množstvo policajtov a novinárov. Nechýbali kamery všetkých možných televízií. Tragédia mŕtveho Tomáša zaplnila televízne obrazovky a stránky novín. Všetci medito-

havarujú autá aj pri nízkych rýchlostiach, spôsobilo, že vozidlo pri vysokej rýchlosti vyletelo do protismere, šofér strhol volant a skončil v jarku pod železnicou.

Za spomínaným priesectím pokračuje cez dedinu smerom na Kozárovce cesta „vraj“ prvej triedy. Takto je označená na automapách. Skutočnosť je však celkom iná. Po úzkej vozovke s rozpadávajúcimi sa krajinami, alebo aj celkom bez nich, sa medzi Psiarmi a Kozárovcami preháňajú kamióny. Ak sa náho-

SEBAOBRAHA

Je tu leto. No zatiaľ čo si užívame relax na dovolenke, môžu našu neprítomnosť využiť zloději. Práve horúce mesiace bývajú podľa každoročných štatistík z hľadiska krádeží vlámaním do domácností najrizikovejším obdobím. Ako sa dá proti tomuto nebezpečenstvu brániť? Vstupné dvere sú to najdôležitejšie v celej domácnosti. Či už ide o hlavný vchod, či bočný vstup do domu, bývajú hlavnou prekážkou pre potenciálneho zlodēja.

Proti zlodějom

Pri zaobstarávaní vstupných dverí treba sa zamerať na bezpečnostnú triedu. Rozlišovať ich môžeme podľa úrovne zabezpečenia celkom šesť. Pre bežné domácnosti je vhodná zlatá stredná cesta – trieda číslo 3. Ak uchováte vo svojom dome veľké cennosti, je na zváženie aj vyššia trieda. Pri oboch variantoch však platí, že sú pre bežného zlodēja prakticky nepreniknuteľné. Môže za to oceľová konštrukcia a trne, ktoré pri zamknutí zachádzajú do steny alebo do zárubne a bránia tak klasickému vypáčeniu.

Užitočným doplnkom je aj alarm. Aj keď to možno znie prekvapujúco, prvý elektromagnetický alarmový systém bol patentovaný už v roku 1853. Spočiatku slúžil na zvukové zastrašenie a rozptýlenie zlodēja pri otvorení dverí, v súčasnosti už býva vybavený aj detektormi pohybu pre prípad, že zloděj vnikne do domu inou cestou. Vrcholom v tomto ohľade je napojenie alarmu na bezpečnostnú agentúru, ktorá je schopná v prípade jeho spustenia prakticky okamžite vyraziť na miesto činu a za niekoľko minút narušiť špacifikovať.

U zlodějov platí pravidlo, že si vyberajú cestu najmenšieho odporu. Ak im zatarasíte cestu pri vstupe kvalitnými bezpečnostnými dverami, ale zároveň máte ľahko prístupné okná, nemusíte mať vyhraté. Teda ak okná nevybavíte vonkajšími roletami. Ich primárnou funkciou je sice tienenie, vďaka bezpečnostným článkovým pružinám, ktoré držia lamely v jednej rovine, ale zároveň nemôže dôjsť k ich nežiaducemu mechanickému zdvihnutiu. Vonkajšie rolety zásluhou svojej konštrukcie vytvoria ďalšiu ťažkú prekážku, a zloděj radšej svoju vlamáckú aktivitu nasmeruje inam.

Ďalším slabým miestom z hľadiska prístupu do domu môžu byť garážové brány. Po ich prekonaní sa zloděj hneď ocitne vnútri domu. Veľmi častým spôsobom ich prelomenia je použitie sochory. Garážové brány možno podľa typu vybaviť zámkom v spodnej časti a zabrániť tak ich vypáčeniu. Účinnou ochranou je tiež vybavenie brán motorovým pohonom, ktorého prevodovka je konštruovaná tak, aby vypáčeniu zabránila, a to aj v prípade výpadku elektrického prúdu.

Tento spôsob sa užko viaže na moderné technológie, vďaka ktorým môžete potenciálnym zlodějom vnuknúť myšlienku, že domácnosť je obývaná, zatiaľ čo vy si v skutočnosti užívate dovolenku v zahraničí. Pestré možnosti napojenia na mobilné zariadenia umožňujú domácnosť ovládať na diaľku. Napríklad žalúzie možno aj v čase neprítomnosti naprogramovať tak, aby sa v určitý čas vždy zatiahli alebo naopak do interiéru pustili všetko svetlo. Diaľkovo možno pomocou smartfónu či tabletu ovládať aj osvetlenie, stačí na to len pripojenie na internet. Pri takejto kombinácii potenciálny zloděj nadobúda dojem, že domácnosť nie je opustená a zlodějské chůtky radšej presmeruje inde.

Robert LANDIS

Riaditeľ bratislavského Domu Matice slovenskej Jozef BAČA pre matičný týždenník Udržať kvalitu a ľudovosť matičných podujatí

Zhovárať sa Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Jeden z pilierov činnosti Matice slovenskej (MS) je kultúrno-osvetová činnosť jej oblastných pracovísk po celom Slovensku. Sú to Domy MS alebo jej oblastné pracoviská. Šíria slovenskú kultúru a tradície. Riaditeľom Domu Matice slovenskej v Bratislave je Jozef BAČA, ktorý je aj významným pedagógom a zakladateľom ruskej základnej školy.

• **Ste riaditeľom Domu Matice slovenskej v Bratislave – dá sa povedať že už po západe, máte za sebou veľké podujatie na Devíne, pre ktoré ste čelili aj mediálnemu tlaku. Ako ste si usporiadali priority do druhého polroka?**

Predovšetkým zdôrazňujem, že redaktorky všetkých médií, s ktorými som mal česť sa zhovárať, a išlo o médiá, ktoré nie sú považované za priaznivo naklonené Matici, boli prístupné otvorenému dialógu a férovému informovaniu verejnosti. Sám som novinár a veľmi oceňujem ich profesionalitu. Čo sa týka druhého polroka 2017, budeme sa usilovať rozvinúť naše vzdelávacie plány a zároveň aktívne pracovať na Národných devínskych slávnostiach 2018. V rámci nich nás čaká veľa práce na III. matičnom folklórnom festivale. Reakcie na tohtoročné podujatie sú skutočne vynikajúce a našou úlohou bude v roku 2018 udržať kvalitu a ľudovosť podujatia a zároveň ho „ubrániť“ pred vplyvom aprílového počasia. Preto nás čaká veľa náročnej práce.

• **Na jeseň bude valné zhromaždenie – pôjde o voľbu vedenia i akčného programu, pred ním sa konajú volebné valné zhromaždenia, o. i. v pôsobnosti bratislavského Domu Matice – ako vnímate nálady členstva a to, čo najväčšími od Matice požaduje, aké sú ambície Domu Matice slovenskej v Bratislave a jeho potreby v porovnaní s ostatnými D MS?**

Sledujeme prebiehajúce prípravy na jesenné valné zhromaždenie a sami sa do nich aktívne zapájame, o čom svedčí i priebeh rokovania Krajskej rady Bratislavského kraja 15. júna t. r., ktorej som predseda. Zároveň nás teší, že chýr o tohtoročných Národných devínskych slávnostiach zašiel ďaleko za hranice Bratislavského kraja a že práca Domu Matice slovenskej v Bra-

Za nedlhý čas vo funkcii dokázal Ing. M. Phil. Jozef BAČA, PhD., zaujať niekoľkými vydarenými projektmi i originálnym prístupom k médiám.

tlavse bola ocenená i na rokovaní predsedníctva Matice slovenskej. Naša členská základňa požaduje najmä pokračovanie pozitívnych procesov zlepšovania vnútromaticej situácie. Počas príprav nášho hlavného podujatia sme v praxi pocítili veľkú podporu od predsedu Mariána Tkáča aj od správcu Maroša Smolca. Veľmi im za to ďakujem. Zároveň túto podporu a spoluprácu považujem za príklad, ktorý by mali vo svojej práci nasledovať všetci členovia výboru Matice slovenskej. Neštípeme sa, ale spájame, hľadajme kompromisy a spôsoby, ako sa navzájom podporovať v dobrých veciach!

• **Ste človek, ktorý stojí za mimoriadne zaujímavým projektom súkromnej slovensko-ruskej školy; získali ste už licenciu na jej prevádzkovanie – čím táto súkromná škola rozšíri možnosti vzdelávania žiakov?**

Naša slovensko-ruská základná škola je prvá svojho druhu a má vyplniť medzeru, ktorá existuje medzi materskými školami a slovensko-ruskými strednými školami. Teda v budúcnosti by naši žiaci mali ply-

nule prechádzať na slovensko-ruské gymnáziá, ktoré v praxi preukazujú, že medzi rodičmi a žiakmi je o slovensko-ruskú bilingválnosť veľký záujem.

• **Kto tvorí učiteľský zbor, v čom je potreba takejto osobitnej ruskej školy v slovenskom školskom systéme, akú má podporu a program živého kontaktu s ruským kultúrnym jazykovým civilizačným priestorom?**

Učiteľský zbor tvoria učiteľia a metodici zo Slovenska i z Ruska. Výučbu rodenými ruskojazyčnými učiteľmi považujeme za absolútne nevyhnutnú. Zároveň už teraz – pred prvým zazvonením v našej škole – registrujeme záujem ruskojazyčných škôl zo zahraničia o spoluprácu. Sme v kontakte s občianskymi organizáciami združujúcimi občanov ruskej národnosti a sami otvárame Klub Petra Veľkého a Ľudovíta Štúra pre vážnych záujemcov o spoluprácu s našou školou. Zároveň sme v kontakte s inštitúciami zastupujúcimi Ruskú federáciu v Slovenskej republike.

• **Ste po istom čase prvý riaditeľ bratislavského D MS, ktorý**

sa sebedome pohybuje v mediálnom priestore, médiá tvrdia, že ste nazvali Maticu ministerstvom vlastenectva a spájania – ste matičiar, ako posudzujete mediálny priestor pre Maticu a matičiarov, aký priestor majú v médiách matičné témy?

Označenie Matice slovenskej za „ministerstvo vlastenectva, ministerstvo spájania“ považujem za vynikajúce vyjadrenie úlohy Matice, ktorú má plniť pre slovenský národ ako moderná inštitúcia prispôbená podmienkam 21. storočia. Zároveň veľmi rád upresňujem, že toto moje vyjadrenie je prebraté a jeho autorom je vynikajúci bratislavský evanjelický farár, ktorý tak zhodnotil našu myšlienku zorganizovať na Devíne ekumenickú bohoslužbu a zároveň kultúrne predstavenie všetkých krajov Slovenska. V našom úsilí nám veľmi pomohli predstavitelia katolíckej cirkvi, evanjelickej cirkvi a. v. a gréckokatolíckej cirkvi, ktorí i zorganizovali samotnú bohoslužbu. Verím, že v budúcom roku sa budeme tešiť aj z účasti pravoslávnej cirkvi.

• **A pokiaľ ide o širší mediálny priestor pre matičné témy?**

V tomto smere som realista. Mój „sebedome“ pohyb v mediálnom priestore je v skutočnosti len „pokorné“ uplatnenie doterajších skúseností, ktoré ma vedú najmä k férovosti a otvorenosti v komunikácii s novinárkami a novinármi. Považujem ich za svojich kolegov, a tak s nimi aj komunikujem. Ak chceme, aby Matica slovenská mala priestor v médiách, musíme si ho získať aktívnym prístupom. V niektorých mediálnych školách platí, že „len zlá správa je dobrá správa“. Členovia Matice po celom Slovensku robia toľko dobrých vecí, že našou úlohou je prekonať toto novinárske kliše a dať spoluobčanom vedieť o všetkých krásnych podujatiach, ktoré matičiari uskutočňujú. Drvivá väčšina členov Matice sú vynikajúci, pracovití, oduševnení a tvoria ľudia – rovnako ako to platí aj o celom slovenskom národe!

MEDZI NAMI

V haravare informačnej vojny medzi Západom a Východom, zastúpenej Ruskou federáciou, zapôsobil ako bomba štvordielny dokument oscarového režiséra Olivera Stoneho Svet podľa Putina (The Putin Interviews). Česká televízna stanica Prima ZOOM ho zaradila do hlavného vysielačieho času len týždeň po jeho americkej premiére. Film mal búrlivú odozvu podobnú hystérii po odvysielaní interview s Bašárom Asadom. Tentoraz však išlo o onakvejšiu postavu svetovej politickej scény, o postavu úhlavného nepriateľa Západu obdivovanú v Rusku, čo samo osebe vyvolalo čosi ako reakciu býka pred červenou muletou toreadora. Relácia Newsroom ČT24 tento krok TV Prima označila za ruskú propagandu, pričom, paradoxne, nevzala do úvahy, že interview s Putinom nakrútil svetoznámy americký režisér.

Nech sa teda Česi dohadujú, či v rámci slobody slova možno ospravedlniť vysielať aj „kontrolverzných diel“, ako je uvedený film o Putinoví. My na Slovensku také problémy nemáme; my také filmy vysielať nemienime. Veď čo by si počal náš mediálny mainstream s masovou sledovanosťou „ruskej propagandy“, v ktorej Rus Putin

vyznieva ako kritik NATO, múdry štátnik a navyše ako charizmatičný človek, u nás zaradený do kolónky diktátor.

Náš Ľudomil Andreja Kiska už dávnejšie odhalil pred občanmi svoju tézu, že by sa NATO nemalo venovať len zbraniam, ale aj spô-

Svet podľa našich médií

Ľudovít ŠTEVKA

rickej scény na našich impotentných obrazovkách s čiernobielym pohľadom na svet a so selektívnym spravodajstvom. Nemci so svojou goebbelsovsky zafarbenou minulosťou sa vedia pozrieť so sarkazmom na súčasný mediálny mainstream a v Bundestagu si v rozprave nemusia dávať obrúsok pred ústa pri ostrej kritike USA, Bruselu a Angely Merkelovej.

Chvalabohu, vyhrať informačnú vojnu nemôže ten, kto zamlčava fakty, kto neinformuje ako priamy pozorovateľ udalostí alebo ich neukazuje neskresené v televíznom spravodajstve. Čosi tu škripe. Ak sa v našich médiách vrátane verejnoprávnej televízie mlčí v správach o niektorých dôležitých faktoch

„Die An-stalt“. Informačná vojna o Ukrajine. Bol to výsmech neobjektívnosti nemeckých a nielen nemeckých médií, ktorý obletel Európu ako studená sprcha. Len ťažko si možno predstaviť, aké pobúrenie by vyvolalo v Denníku N a SME odvysielanie takejto sati-

ukrajinskej krízy, napríklad o státisícových protivojnových a hladových pochodoch z východu Ukrajiny do Kyjeva, o demonštrácii sily pohrobkov divízie SS Galícia pod sochou Stepana Banderu vo Lvove – nuž takéto spravodajstvo nemôže byť ani len približným obrazom skutočnosti. Čo sme sa vlastne dozvedeli z našich médií o líbyjských pašerákoch ľudí, ktorí odovzdávajú svoj živý subsaharský tovar európskym neziskovým organizáciám a tie ho posúvajú ďalej ako zachránených utečencov talianskym pobrežným strážam. Bruselská elita o tom vie a tiež mlčí.

Zo sprostredkovaných správ vieme o stohlavovej Navaľného manifestácii proti Putinovi, ale o stonásobne väčšej manifestácii za Putina nevieme nič. Mohli by sme ešte pokračovať o komentovaní situácie v Sýrii v štýle jednostranného vojnového spravodajstva, keby sme nemali u nás doma dôležitejšie témy, povedzme že priamo v prezidentskom paláci si 28. júna pán prezident zahral šach s desaťročnou Luciou Kapičákovou, pričom médiá boli prítomné po celý čas šachovej partie. Úloha slovenských médií je teda jasná: informovať o najdôležitejších témach pôsobenia Andreja Kisku v kresle hlavy štátu. Je to predsa prvý občan Slovenskej republiky, no nie?

Európska banka mesačne vykúpi dlhopisy za šesťdesiat miliárd eur Penieze v banke už nie sú vklad, ale skôr úver

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: ZATL

Finančný trh v súčasnosti zaplavuje obrovská masa peňazí, ktorú banky a nebankové inštitúcie ako veriteľia výhodne, až lacno ponúkajú dlžníkom a tí ich využívajú na nákup drahých aktív, akcií, dlhopisov a najmä nehnuteľností. Za tento peňažný chaos môžu najmä centrálné banky, ktorých menová politika reaguje takto neštandardne na vývoj makroekonomických ukazovateľov.

Menová politika ECB aj pri dvojpercentnom raste HDP v eurozóne, inflácii na úrovni 1,5 percenta a poklese nezamestnanosti pod osem percent naďalej trebars ponecháva nulovú refinančnú sadzbu, čo je úrok, za ktorý si od nej komerčné banky môžu požičať peniaze, a tiež zápornú, 0,4-percentnú depozitnú sadzbu – t. j. úrok, ktorý musia komerčné banky zaplatiť ECB, ak by si uložili peniaze na svoje účty v ECB. Preto sa nemôžeme čudovať, že dnes sú pôžičky na všetko také lacné, čo nie je najhoršia stratégia, lebo pri obrovských objemoch požičaných peňazí sa dosahujú v bankovom sektore aj obrovské zisky.

FINANČNÝ KOLOBEH

Komerčné banky si peniaze na podnikanie požičiavajú od ECB „zadarmo“, nepotrebujú od občana peniaze za vyšší ako jednopodcentný úrok, nie sú na to odkázané, aj keby došlo na „záporné úroky“. ECB stále vykúpuje štátne dlhopisy s objemom šesťdesiat miliárd eur mesačne, čím podporuje národné vlády tých štátov eurozóny, ktoré si vo verejných financiách nevedia urobiť poriadok.

Tento kolobeh peňazí medzi jednotlivými účastníkmi trhu napovedá, že peniaze v bankách už nie sú vkladom, ale skôr úverom. Keď sa ich nepodarí požičať, majú na účtoch v bankách určite nižšiu hodnotu, ako keď sú tie isté peniaze uložené v niečej peňaženke. Lacné peniaze ECB podporujú rast cien akcií najmä európskych spoločností v porovnaní s americkými spoločnosťami

tami pri existujúcom riziku možného prehriatia európskeho akciového trhu aj z dôvodu, že rast cien týchto akcií nie je v súlade s hospodárskymi výsledkami firiem, a teda s ich ziskovosťou. Iným rizikom terajšej menovej politiky ECB sú v niektorých prípadoch záporné úroky na doteraz bezpečné štátne dlhopisy. Vo všeobecnosti platí, že zvyšovanie úrokov spôsobuje pokles cien štátnych dlhopisov a naopak. S rovnakým úkazom sa v ekonomike stretávame pri zvyšovaní inflácie, ktorá spôsobuje rast úrokových výnosov štátnych dlhopisov pri poklese ich ceny vždy v neprospech investorov.

Menová politika americkej centrálnej banky na rozdiel od ECB, ktorá reaguje najmä na vývoj inflácie, si viac všimá počet novovytvorených pracovných miest. Ten pokladá za hodnoverný dôkaz, že v krajine sa bude zvyšovať objem výroby, obmedzovať sa budú dovozy a podporovať export.

ZVYŠUJÚ ÚROKY

A preto sa aj základné úrokové sadzby americkej centrálnej banky v tomto roku viackrát zvýšili a do konca roka sa určite ešte raz zvýšia. Aký to bude mať vplyv na očakávanú daňovú reformu, ktorá má prilákať domov po

celom svete podnikajúce americké firmy a ich peniaze, je dnes skôr v rovne špekulácií. Terajšie makroekonomické údaje v USA však umožnili tamojšej centrálnej banke ukončiť kvantitatívne uvoľňovanie, ktoré sa zaviedlo po finančnej kríze a dnes tamojší finančníci skôr riešia, ako stiahnuť prebytočné peniaze z finančného trhu, posilnenie kurzu dolára a znižovanie obrovského deficitu verejných financií, ktorý je v rukách čínskych investorov. Súčasťou hospodárskej politiky terajšej vlády USA sú nadštandardné investície do infraštruktúry, čo určite bude zvyšovať deficit s následnou reakciou na finančných trhoch. Veľa však bude závisieť aj od angažovania sa USA vo vojenských konfliktoch v rôznych končinách sveta, čo stojí amerických daňových poplatníkov obrovské peniaze.

POLITIZÁCIA SYSTÉMU

Globalizácia ako ekonomický systém investovania vlastných, ale viac cudzích peňazí tam, kde prinášajú najvyššie zisky, ktoré sa navyše zdaňujú tam, kde dane z nich sú najnižšie, priniesla obrovskú majetkovú nerovnosť. Jej ekonomická podstata má vplyv na spoločenské nálady v krajine, ktorých dôsledkom je posilnenie politického vplyvu rôznych extrémistických strán. Tie dokážu zmeniť doteraz fungujúce integračné zoskupenia viacerých štátov. V globalizovanej ekonomike majú národné vlády menšiu silu ako nadnárodné korporácie, preto sa občan cíti viac bezmocný a volí neštandardné politické strany a hnutia. Tento stav môže mať vplyv na budúci vývoj makroekonomických ukazovateľov. Na situáciu, samozrejme, reagujú menové politiky centrálnych bánk so svetovo obchodovateľnými menami, čo môže viesť k ich politizácii, a to už je len krok k budúcim finančným krízam, ktoré si však po doterajších skúsenostiach nikto neželá.

Helénom má z ťažkostí pomôcť ďalší balík reformných opatrení Strašiak gréckych dlžôb ľaká Európu

Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: internet

Z krajín V4 je len Slovensko členom eurozóny; ostatní susedia napriek tomu, že sa pri vstupe do EÚ zaviazali v budúcnosti využívať spoločnú menu euro, zatiaľ o členstvo neprejavujú záujem. Jedným z dôvodov je aj neochota podieľať sa na finančnej záchrane Grécka, ktorého dlh v roku 2016 dosahoval výšku takmer 349 miliárd eur, čo predstavuje 179 percent tamojšieho HDP.

V júli tohto roka má Grécko zaplatiť takmer sedemmiliardovú splátku dlhu, čo bez uvoľnenia peňazí z tretieho záchranného balíčka nebude možné. Aby sa tak stalo, musel grécky parlament schváliť už viac ako desiaty balík reformných opatrení, ktorým sa majú po roku 2018 zvýšiť dane a znížiť dôchodky o takmer päťinu, čím by sa ich verejných výdavkov mali znížiť o 4,2 miliardy eura.

PODHUBIE KOLAPSU

Za obrovskými dlhmi krajiny treba vidieť populistickú politiku gréckych vlád, ktoré zvyšovali nielen počty štátnych úradníkov a ich platy, ale aj veľkorysú sociálnu dávku a dôchodky. Výsledkom tohto prístupu je, že Grécko má najvyšší počet domácností v eurozóne, ktoré majú nulovú sadzbu dane z príjmu a najvyšší objem vyplácaných dôchodkov k HDP, čo automaticky muselo viesť ku kolapsu verejných financií. Preto sa spomínané opatrenia týkajú aj zníženia nezdaniteľného minima o tretinu a dôchodkov o osemnásť percent.

Takto fungujúci rozšafný sociálny systém nebolo možné z domácich zdrojov financovať, a tak si grécka vláda peniaze na svetových finančných trhoch draho požičiavala aj vydávaním štátnych dlhopisov a, pravdaže, včas nesplácala. Z terajšieho takmer 350-miliardo-

vého dlhu, ktorý sa prakticky nedá splatiť, dlhujú Gréci takmer polovicu členským štátom EÚ, na necelých desať percent je veriteľom Medzinárodný menový fond a k tým menším veriteľom patria ECB, západné komerčné banky a niekoľko súkromných investorov.

RECESIA USTUPUJE

Doterajšie záchranné balíčky úverovej pomoci najprv neprinášali očakávaný efekt, a tak sa stále hovorilo o gréckej recesii. V závere minulého roka však už k ďalšiemu úpadku hospodárstva nedochádzalo a v tomto roku sa dokonca ráta s rastom HDP tesne nad dve percentá. Lepšia situácia je v štátnom rozpočte, v ktorom je prebytok, čím sa vytvárajú predpoklady lepšej predajnosti štátnych dlhopisov na medzinárodných finančných trhoch. A treba tiež kvitovať, že čoraz viac zahraničných investorov má záujem podnikáť na zadlženom gréckom trhu.

Popri škrtoch vo verejnej správe čaká grécku vládu aj privatizácia štátneho majetku; čaká to najmä železnice a prístavy. Samozrejme, grécki občania, najmä však dôchodcovia, nie sú spokojní s drastickými opatreniami týkajúcimi sa poklesu ich životnej úrovne a právom ukazujú prstom na najvyšších funkcionárov Únie, aby namiesto ďalších reformných opatrení hľadali možnosti

na zmiernenie podmienok splácania dlhu. Pod tým treba rozumieť alebo odpustenie časti dlhu, alebo zníženie úrokov vrátane predĺženia obdobia na ich splácanie. Bez toho nebude možné zabezpečiť udržateľnosť gréckeho dlhu.

RIZIKO ODCHODU

Grécky parlament a vláda urobili pre záchranu ekonomiky pomerne dosť, a preto terajšiu váhavosť Medzinárodného menového fondu i nemeckých veriteľov pri poskytnutí asi posledného záchranného úverového balíčka nechápe. Doterajšie rokovania boli dlho neúspešné preto, že zahraniční veritelia požadujú záruky udržateľnosti dlhu, ktoré im však nemá kto garantovať. Gréci nutne potrebujú vyše sedem miliárd eur na vyplatenie splatných dlhopisov s termínom splatnosti júl 2017, v opačnom prípade by najviac zadlženej ekonomike eurozóny hrozil bankrot.

Na poslednom rokovaní ministrov financií eurozóny v júni tohto roka sa napokon dohodlo, že z tretieho záchranného programu eurozóny ESM dostane Grécko požadovaných 8,5 miliardy eura, čo je teda viac, ako potrebujú Gréci splatiť v najbližšom termíne. Tiež dlho otáľajúci Medzinárodný menový fond prisľúbil Grécku pomoc vo forme záložného úveru, čím obnovil doteraz odmie-

tanú pomoc tejto zadlženej krajiny. Aj napriek spomínanej pomoci naďalej trvá riziko, že bez čiastočného odpustenia dlhu, zníženia úrokov či predĺženia času splácania sa Grécko nikdy nevyhrabe z dlhového marazmu a nevyhne riziku, že napokon bude musieť eurozónu opustiť. Napokon aj v tejto oblasti prisľúbili ministri financií eurozóny pomoc, keď pri niektorých dlhoch predĺžili termín ich splácania o pätnásť rokov, čo však v konečnom dôsledku musia odsúhlasiť ich národné parlamenty. Za tejto situácie pokladá Európska centrálna banka grécky dlh za dlhodobu udržateľný, čo jej zároveň umožňuje nakupovať grécke dlhopisy v rámci jej programu nakupovania aktív národných štátnych dlhopisov.

Z hľadiska stability medzinárodných finančných trhov sa tiež so záujmom sleduje, ako sa podarí vyriešiť obrovskú krízu v talianskom bankovom sektore a či sa podarí stabilizovať hodnotu britskej libry, ktorá v súvislosti s brexitom, ale napokon aj s výsledkami predčasných parlamentných volieb stráca, čo zvyšuje britskú infláciu a pokles domácej spotreby, a to veru nie je dobrá správa pre britské domácnosti. Ostatní členovia eurozóny nemajú s domácou ekonomikou nijaké väčšie a vážnejšie problémy, a preto sa aj nechystá nikto z nich z eurozóny vystúpiť.

NA MARGO

Mliečna kríza je takmer zažehnaná – znejú občasná a zriedkavé informácie o situácii v poľnohospodárstve. Vlastne ani nie je dôležité informovať o produkcii potravín, veď máme predsa iné, „vážnejšie“ témy – povedzme Hlávkovú alebo Straku... Aj spotreba mlieka a mliečnych výrobkov rastie, z čoho musia mať opodstatnenú radosť okrem odborníkov na výživu aj výrobcovia a spracovatelia.

Počty akosi opäť nesedia

Ti naši. Teda tí, ktorí ešte spracúvajú naše mlieko. Veď – neraz ho dovážame – napríklad ovčie – už aj na výrobu našej európskou známkou originality chránenej bryndze.

A rastú aj ceny. V tomto prípade sa nedá kritizovať, lebo výrobcovia a producenti dodávali na spotrebiteľský trh svoje výrobky s veľkou stratou. Teraz už len so stratou. A aj tomu hovoríme „chvalabohu“.

Zas je tu však niečo, čo je buď mimo akúkoľvek matematickú logiku, alebo, naopak, poukazuje na to, že na úkor producentov a spotrebiteľov sa zas exponenciálne nabaľuje tretí subjekt – obchod.

Cena mlieka na trhu sa už po minuloročnej kríze stabilizovala. V máji dosiahla priemerná nákupná cena surového kravského mlieka 29,86 eura na sto kilogramov, čo bola najvyššia mesačná cena v tomto roku. Oproti aprílu sa zvýšila o sedem centov a v porovnaní s májom minulého roka (23,67 eura na sto kilogramov) vzrástla o dvadsaťšesť percent. Priemerné náklady na výrobu litra mlieka na Slovensku v roku 2015 predstavovali 0,38 eura.

Ale – a napíšme to radšej takto – ALE!!! – ak za rok stúpila cena mlieka o dvadsaťšesť percent, prečo cena masla na pulkoch predajní stúpila niekde až o vyše osemdesiat percent? Komu zostáva zhruba tých päťdesiat percent zisku a prečo spotrebiteľ platí toľko za maslo, keď malo v podstate zdraziť iba o tých plus mínus sedem percent – adekvátne nárastu ceny suroviny potrebnej na jeho výrobu? Dnes sa predáva štvrt kilogramu masla za cenu od dvoch eur do takmer 2,50 eura! Vani ho bolo možné dostať aj za cenu do jeden a pol eura.

Ale poľnohospodárom sa stále mlieko ani neoplatí vyrábať. Súčasná úroveň nákupných cien mlieka totiž ešte stále zďaleka nepokrýva jeho výrobné náklady.

„Mlieko a mliečne výrobky predstavujú jednu z najdôležitejších a nenahradiateľných zložiek výživy. Slovenské mlieko je vysoko kvalitné. Jeho hodnota spočíva najmä v jeho čerstvosti, nie v trvanlivosti,“ zdôraznila ministerka Gabriela Matečná počas návštevy jedného z našich produkčných podnikov. Ten vykúpuje mlieko výlučne od slovenských farmárov, a to v objeme takmer sto miliónov litrov ročne. Zároveň spotrebiteľom ponúka produkty v bio kvalite a popri trvanlivom aj čerstvé mlieko. „Je dôležité, aby firmy prinášali pridanú hodnotu mliečnych výrobkov na Slovensku,“ dodala G. Matečná.

Lenže firmy na tej ponuke naozaj musia zarábať. Dá sa to, ale už roky to nie sú ani výrobcovia, ani spracovatelia, čo na mlieku profitujú. Niečo tu teda naozaj dlhodobo nesedia.

Ján ČERNÝ

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Chybné používanie osobných zámen nie je v jazykovej praxi ničím ojedinelým. Pokiaľ je používanie zámen funkčné (napĺňa komunikačný zámer), tak je prípustné. Každý používateľ jazyka narába so štandardnou, ako aj subštandardnou variétou národného jazyka s vedomím využitia výrazových prostriedkov vzhľadom na komunikačnú situáciu, partnera a pod. A to sa týka aj používania zámen.

Časté ťažkosti v používaní zámen

Na internetovom portáli titul článku znel – Andrea Heringhová: *Moje deti milujem. A. Heringhová „sa vyznáva“ z lásky k svojim deťom. Autor mediálneho produktu síce podáva výpoveď: Moje deti milujem ako presné tvrdenie A. Heringhovej, ale v texte ju cituje inak: Svoje deti milujem a nelutujem, že ich mám. Vzhľadom na komunikačnú funkciu výpovede chcel autor zaujať väčší okruh čitateľov, preto Heringhovej vetu zmenil na krátku, príznakovú a expresívnu. Príznakové použitie zámena „moje“ namiesto „svoje“ v tomto prípade, okrem vzťahu príťažlivosti detí k ich matke, akcentuje aj materinský cit vyjadrený slovesom. Iné príklady: Neznášam moju matku – kde nájdem pomoc? Pracujem v Holandsku aj s mojim priateľom už dva roky. Milujem všetky moje deti také, aké sú.*

V internetových textoch nájdeme vyhlásenia firiem, škôl, inštitúcií a i., ktoré vyzývajú k činnosti, ďakujú za podporu, presvedčujú o svojich kvalitách: Očkolandia ďakuje svojim partnerom a sponzorom. Chcete nám pomôcť? Vopred ďakujeme za všetku pomoc a podporu našim partnerom, sponzorom, priateľom a všetkým priaznivcom Očkolandia. Príležitostné zámeno sa v texte vyskytuje dvakrát – raz ako zámeno osobné, druhý raz ako zámeno reflexívne. V oboch prípadoch sa privlastňuje gramatickému podmetu vety. Kým v prvom prípade sa privlastňuje „Očkolandia“ osobným privlastňovacím zámenom, v druhom sa privlastňuje „nám ako zamestnancom Očkolandia“ zvrátnym privlastňovacím zámenom. Tu ide o „privlastnenie“ určitej skupiny ľudí (najčastejšie zákazníkov, podporovateľov, sympatizantov a i.) inštitúcií ako takej, resp. zodpovedným osobám, ktoré v mene organizácie komunikujú s okolím. Používanie osobných zámen namiesto zvrátnych tu súvisí s adresnosťou, vyjadrením úcty, príp. určitým „účelovým lichením“, napr. vyzývame našich milovaných čitateľov, aby...; ďakujeme našim skvelým partnerom... a pod.

Na ploche reklamných textov sa prejavuje vplyv cudzích jazykov, zvlášť angličtiny, na používanie privlastňovacích zámen. Možno to ilustrovať napr. na publikovanom preklade z anglického jazyka: dosiahol som všetky moje ciele, všetky moje túžby boli splnené. Aby bol preklad gramaticky korektný, musíme nahradiť moje ciele „svojimi cieľmi“, a to aj napriek tendencii privlastňovať (duševné vlastníctvo) podmetu osobnými zámenami. Zaujímavé sú prípady, keď dôjde k zlúčeniu odsielateľa a príjemcu v ponúkanom produkte: Nezabudnite si u nás Vaše darčeky! Alebo Podajte si u nás váš inzerát. Zaujímavé je aj písanie veľkých písmen v privlastňovacích zámenách Váš/Vaše, ktoré má evokovať vykvanie, a tým vyjadrenie úcty: Kontaktuje VÁŠHO anjela už dnes!

Vladimíra Vrayová, Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

V informačnej dobe objavujú mladí spisovatelia vlastné smerníky a cesty k literatúre

Mediálna gramotnosť je akútny problém

Zhovárať sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Boris BRENDZA je šéfredaktorom časopisu pre mladú literatúru a umenie *Dotyky*, člen predstavenstva Spolku slovenských spisovateľov, ale je aj vysokoškolský pedagóg a básnik. Jeho pohľad nielen na mladú spisovateľskú generáciu je teda takpovediac z prvej ruky.

• Šéfredaktorom časopisu pre mladú literatúru a umenie *Dotyky* ste od roku 1999. Môžete preto porovnať, ako sa v priebehu takmer dvoch desaťročí vyvíjal vzťah kompetentných inštitúcií k podpore mladej literatúry.

Ak by som mal byť diplomatický a stručný, poviem: problematicky. V súčasnosti, resp. od vytvorenia Fondu na podporu umenia (FPU), sa,

nenásilne, keďže každý spisovateľ je jedinečná individualizovaná osobnosť, a nie všetci literárni tvorcovia majú záujem patriť do nejakého spoločenstva. Napriek tomu si myslím, že spisovatelia by mali mať svoju platformu. Spolok organizuje mnohé významné podujatia, má rozsiahlu sieť odbočiek a bohatú vydavateľskú činnosť. Napríklad v minulom roku sa podarilo publikovať prostredníctvom SSS a jeho

v Európe. V ostatnom čase však trpí nezáujmom zo strany súťažiacich a celkovou atrofiou. V čom sú podľa vás príčiny tohto javu? Neplánujú sa *Dotyky* intenzívnejšie angažovať pri príprave tohto podujatia?

Áno, žiaľ, viem o tomto dlhodobom probléme. V čom sú príčiny tohto javu? Nuž, na to sa skôr treba opýtať organizátorov. *Dotyky* poskytujú priestor všetkým literárno-umeleckým podujatiam, ktoré sú reprezentatívnymi prehliadkami mladej literatúry, rovnako sme mali aj reportáž z minuloročnej Wolkrovej Polianky. Organizačne sa však podieľajú na príprave Ceny Rudolfa Fabryho, takže najvýznamnejšie participujú práve na spomínanom podujatí.

• Pomerne nedávno urobili *Dotyky* ďalší významný krok na podporu mladej literatúry. V rámci Spolku slovenských spisovateľov vznikla Edícia mladých slovenských autorov časopisu *Dotyky*. Mohli by ste nám ju predstaviť a zároveň načrtnúť pohľad na jej vznik?

Nová Edícia mladých slovenských autorov časopisu *Dotyky* vznikla na pôde Spolku slovenských spisovateľov najmä na popud predsedu SSS Miroslava Bielika. Ideou bolo oživiť, respektíve pripomenúť odkaz slávnej Edície mladých slovenských autorov, ktorú vydával Zväz slovenského študentstva v Prahe v rokoch 1925 až 1937 pod knižným editorstvom Leopolda Mazáča a redakčným zástojom básnika a kultúrneho činiteľa Jána Smreka.

V spomínanej edícii by sme radi predstavovali mladých debutujúcich básnikov, prozaikov, dramatikov, esejistov, literárnych teoretikov, ktorí si zaslúžia pozornosť slovenskej čitateľskej verejnosti. V roku 2016 sme knižne prezentovali autorov Michala Baláza, Soňu Ferencovú, Katarínu Kolárikovú Koňarikovú, Ivanu Kládívkovú Mihalikovú a Michaelu Vankovicovú. Za správnosť a opodstatnenosť projektu vypovedajú aj dve ocenenia – prémie autorov Michala Baláza a Ivany Kládívkovej Mihalikovej v súťaži knižných debutantov v Cene Ivana Kraska za rok 2016.

• Ako šéfredaktor, no zároveň aj básnik máte iste svoj subjektívny pohľad na autorov, ktorí teraz debutujú. Sú iní ako generácia starších básnikov alebo generácia *Barbarskej generácie*, teda dnešných päťdesiatnikov?

Sú iní a zároveň podobní. Vždy je to individuálne. Témy sú príbuzné, možno slovník býva v niektorých prípadoch drsnejší, hrubší. V každom ohľade sú jedineční, aj keď pričasto máme pocit, že menej „načítaní“, čo je ich hendikepom. V mnohých dielach cítiť silný vplyv textovej, tzv. reperkej tvorby, ktorá však v konečnom dôsledku robí poézii medvediu službu. Celkovo sú možno diela mladej generácie priamejšie, cielennejšie, podobné beatnickým básňam, natíska sa povedať až výpovediam. Ale asi je to aj spôsobené dobou, v ktorej žijeme, jej neduhmi, ťažkosťami, dezilúziou, nihilizmom a kvílením. Iné spektrum tvorby mladých autorov sa zaoberá prírodnými motívmi, metafyzickými presahmi, ľubostnými vzplanutiami. V tomto prípade sú básne viac obraznejšie, menej priame a akosi stíšené ako ponorná rieka. V každom prípade je veľký, niekedy až priepastný rozdiel medzi tvorbou „načítaného“ autora a tvorbou „čitateľského“ laika, či už je to po obsahovej, no najmä formálnej stránke.

žiaľ, napriek mnohým deklaráciám situácia s financovaním literárno-umeleckých časopisov nezlepšila, dovolím si tvrdiť, že sa ešte zhoršila. Z mne neznámych príčin už druhý rok dostávame skoro o štvrtinu nižší rozpočet, ako to bolo v prípade, keď časopisy spadali do grantového systému Ministerstva kultúry SR. Keď som zisťoval príčinu, povedali mi, že tak rozhodla odborná komisia. Alebo som počul odborný názor, že veď mladým autorom netreba dávať honoráre, maximálne symbolické. Nuž, ak toto má byť riešenie, uvažujeme, že začneme v redakcii pestovať paradajky, papriky, hrach alebo na dvorčeku na Laurínskej chovať sliepky, kury, kačiče, časom ošipané, a prípadne i rožný dobytok, a tak budeme honorovať mladých autorov. Je pre mňa zarážajúce, že sa chválime (v rámci Slovenskej republiky) našimi skvelými ekonomickými ukazovateľmi a neskutočným progresom a FPU nevie alebo nechce pochopiť, že mladý začínajúci autor potrebuje relevantný priestor na prezentáciu svojho diela. Ten vždy začínal, začína a bude začínať práve v na to určenom literárno-umeleckom časopise, lebo internet a rôzne online formáty sú len predvstupná platforma.

• S literárnym životom sú nerozlučne spojené literárne súťaže. *Dotyky* iniciovali vznik jednej z nich – básnickej súťaže *Cena Rudolfa Fabryho v Budmericiach*. Aké miesto jej patrí v kontexte celoslovenských literárnych podujatí?

Je malým zázrakom, že z Ceny Rudolfa Fabryho sa v krátkom čase stala jedna z najvýznamnejších súťaží pre mladých básnikov. Osobne ma to teší ešte viac, keďže som stál pri začiatkoch jej vzniku. Napriek tomu, že je relatívne mladá – tento rok plánujeme vyhlásiť 9. ročník, objavila už mnohých kvalitných autorov, ktorí šarmantne pevným krokom vstúpili do literárneho sveta a viacerí z nich sú už rešpektovanými literárnymi osobnosťami. Nazdávam sa, že je to spojené aj s menom básnika Rudolfa Fabryho, ktorý bol mimoriadnym zjavom a veľkým novátorom v slovenskej literatúre. Mladí ľudia poznajú jeho tvorbu, ktorá je aktuálna a žije i dnes. Napríklad v minulom roku sme zaznamenali takmer dvojnásobný počet prihlásených autorov (bolo ich deväťdesiatdva), čo je naozaj slušný počet, a preto nás zaväzuje k celému podujatiu pristupovať mimoriadne zodpovedne a precízne. Určite celému koloritu kraluje aj zrekonštruovaný spisovateľský kaštieľ v Budmericiach, kde sa každoročne v predsviatočnom vianočnom období koná slávnostné vyhlásenie, seminár o tvorbe a recepcia, takže ocenení autori pocítia okrem tvorivej aj spoločenskú satisfakciu.

• Nedávno sa konalo valné zhromaždenie Spolku slovenských spisovateľov, ktorý je vydavateľom *Dotyky*. Majú *Dotyky* ambíciu osloviť mladých autorov, aby sa zapojili do činnosti SSS a omladzovať tak členskú základňu tejto spisovateľskej organizácie?

Určite majú. Teda už oslovujú – a úspešne. Spolok slovenských spisovateľov je významná autorská celospoločenská organizácia s dôležitým medzinárodným presahom. Je prirodzené, že jej členská základňa sa vyvíja ako celok, organizmus. Preto sa aj *Dotyky* usilujú podchytať mladých autorov, ktorí majú za sebou minimálne knižný debut, aby sa stali jej súčasťou. Samozrejme, robíme to

• Keď už hovoríme o súťažiach, nedá mi nespomenúť literárnu súťaž *Wolkrova Polianka*, ktorá patrí medzi najstaršie

• Ste vysokoškolský pedagóg na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Nakoľko je pre dnešnú mladú generáciu dôležitá mediálna gramotnosť? Internet a sociálne siete sú podľa mnohých autorov veľmi vhodné na manipuláciu práve mladých ľudí...

Jedným slovom: mimoriadne. Mediálna gramotnosť je v súčasnosti taký obrovský problém, ktorého následky a dôsledky začíname zberať už dnes, a v tomto kontexte sa obávam, čo budúcnosť prinesie. Je veľkou škvrnou minulého i súčasného školstva, že sa jej neposkytuje dostatočný priestor minimálne od desaťteho-dvanásťteho roku dieťaťa. Po puberte už býva mnohokrát neskoro. Jediná vysokoškolská inštitúcia, ktorá sa s nasadením venuje tejto téme, je práve FMK, a to je žalostne málo, pretože jednoducho kapacitne nemá šancu pokryť obrovské množstvo mladých ľudí, ktorí sú najcitlivejší práve v období dozrievania. Už na základných školách, resp. gymnáziách a stredných školách treba cielene začať s mediálnou výchovou. A nie že ledabolo, ale venovať jej rovnaký význam ako matematike, slovenskému jazyku, anglickému jazyku atď. Schopnosť dekódovať a analyzovať mediálne obsahy a posolstvá je mimoriadne náročná a treba s ňou začať veľmi skoro. Žiaľ, ani mnohí rodičia nevedia, o čo ide, a preto je v tomto prípade úloha školy doslova nenahraditeľná. Vo veľa prípadoch sme na FMK už bezmocní, pretože sa k nám dostávajú poslucháči s istými návykmi, vzormi, vžitými pravdami, dogmami a predsudkami.

Ukázkovým príkladom súčasnej mediálnej (ne)komunikácie bola naša jarná konferencia FMK v Smoleniciach, kde sa strhla štvanica na dekanku a celú FMK, že si dovolila na mediálnu diskusiu pozvať šéfredaktora istého mesačníka, ktorý nemá rovnaký názorový oblúk ako drvivá väčšina dnešných mainstreamových médií. To bola víchrica, to bola mela, to bola nálož, v pezijskej Pinelovej nemocnici by mali takú procesiu, akú ešte nezažili. A to len preto, že má niekto iný názor. Pýtam sa: Je to normálne? Je normálne takýmto spôsobom reagovať? Veď už v antike bol základným diskusným prvkom dialóg! Nemusím s vami súhlasiť, ale nebudem vás ničiť pre váš názor. To sme sa kam dostali? Do mediálnej diktatúry??? Kvalitný výkon po dvadsiatich ôsmich rokoch od veľkej „nežnej“ evolúcie. A ako som povedal na spomínanom otvorenom fóre: „Kde sa končí diskusia, začínajú zbrane.“ A na to by sme si mali dávať obrovský pozor... Takže uzavriem, ak sa mladý človek bez akejkoľvek odbornej pedagogickej pomoci ocitne v tejto divej paľbe, veľmi ťažko z nej vyjde bez úhony, a tá ho bude sprevádzať celý život.

• Aký má vzťah redakcia časopisu *Dotyky* k Matici slovenskej a k jej literárnym aktivitám?

Vždy sme sa v redakcii usilovali a budeme usilovať mať ku každej inštitúcii, ktorá sa seriózne zaoberá podporou mladej literatúry, priateľský, korektný vzťah. Samozrejme, Maticu slovenskú vnímame ako historicky významnú národno-buditeľskú inštitúciu, ktorá má aj v súčasnosti svoje poslanie.

• Máte za sebou niekoľko úspešných básnických zbierok. Na čom pracuje Boris Brendza aktuálne?

Neviem či úspešných, ale verím, že si aspoň niektoré našli svojho čitateľa, a hádam i nájdú. Na čom pracujem? Nuž, píšem si pomaly, pomaličky, ale píšem, a teším sa z každej novej básne, pretože básne sú ružami v krásne...

Príbeh čestného slovenského muža, dôstojníka so silným vlastenectvom v srdci (1. časť)

Pohnutý osud generála Jozefa Martina Kristina

Ján ČOMAJ – Foto: archív Evy Kristinovej

Pred rokmi kňazná slovenského javiska a dodnes prvá dáma v prednese poézie Eva Kristinová rada spomína na rozprávania otca o jeho mladosti v Nemšovej, vtedy podhorskej dedinke roľníkov, remeselníkov a robotníkov, pričom roľníci museli byť aj remeselníkmi a každý remeselník a robotník bol aj roľníkom, lebo obrábal kúsok poľa – nie, pravda, zo záľuby. A ktorý slovenský sedliak nebol v tých časoch aj tesárom? Hradý, krovky, šindeľ, maštaľ, humno, chlievy, kurín, kôlna, šopa, plot, vráta, mostík, senníky, rebrinák, kára, fúrik, misy, taniere, lyžice... – všetko bolo z dreva. Pri spomienke na otca začala dedom, otcovým otcom, lebo ten vo veľkej miere ovplyvnil správanie svojich detí v ďalšom živote. Oslovovala ho dedúško – s dlhým „ú“, tak to aj ponechajme.

„Môj dedúško bol usilovný na roli, pri tesárskej robote, okolo domu aj v záhrade, robotný chlap. S babičkou vychovali desať detí. V skromnej chalupe, z neveľa peňazí, na malých roličkách v lete, s toporom, dlátom, pílkou a so sekerou cez zimu, od svitu do noci, a doma mať desať hladných krkov, Bože môj dobrý!

Keď deti začali chodiť do školy, platili už Apponyiho zákony. Najkrutejšia maďarizácia, nastolená po rakúsko-maďarskom vyrovaní. Budapešť si povedala, že môže všetko, monarchia je dvojtát a Maďari sa nemienia starať do rakúskych vecí! O ostatných národoch nebola reč, hoci v pomere k ich súčtu boli Maďari v Uhorsku menšinou.

Keď malé Kristinča prišlo do školy, prvé, druhé, desiate, nevedelo po maďarsky ani slovičko. Lenže v škole sa učilo, modlilo a trestalo len po maďarsky. Kto sa nevedel ani len pomodliť Otčenáš, kto ani otázku nerozumel, toho vysmiali a bili ako žito. Tak starší chytrý začali učiť mladších súrodencov po maďarsky. Vedeli, čo ich čaká, skúsili to na vlastnom zadku. Dedúško to začul – a zakázal.

„Nedovolim, aby ste ich učili! Nech ich len bijú. Aspoň zistia, čo sú to Maďari.

Dnes to vraj nehodno pripomínať. Ani zabúdať netreba. Národ nemôže byť bez pamätí.“

■ OTEC PANI EIVY

Jozef Martin Kristin bol z desiatich detí štvrtý. Keď mal Jožko v roku 1907 desať, najstarší brat Cyril sa vybral do Ameriky. Do vypuknutia prvej svetovej vojny odišiel za more jeden po druhom aj ďalší traja bratia a jedna sestra.

Dnes sa to povie – do Ameriky. Len si už nevieme predstaviť, čo s tým vtedy súviselo, koľko odriekania, námahy, útrap... celá tá hrozná cesta bola dobrodružstvom, ale najmä rizikom. Už len našetriť na vlak do Le Havru, Brém alebo čo len do Fiume, dnešnej Rijeky, odkiaľ chodili šify do Nového sveta! Pred tým bolo treba ísť do najbližšieho mesta k fotografu, potom si vybaviť doklady, potom americké vízum... Kto šetril, volil cestu cez Poľsko, ako sa vravelo, na svinský pas. A lodný lístok! V tých rokoch sa už pasažier musel preukázať, že má aj na cestu späť, ak ho imigračný úrad v USA neprijme. Vystáhalci si brali pôžičky, ktoré potom roky splácali v dolároch.

Viezli sa v podpalubí, lebo na inú cestu nemali, tam sa dva týždne tlačili stovky ľudí bez riadnej stravy a hygieny. Keď po týždňoch útrap došli títo bedári do cieľa, zmorení chorobami, ktoré ich oslabený organizmus nachytil cestou, čakala ich zahabujúca imigračná kontrola. Dodnes je pred newyorským prístavom na Ellis Islande zachovaná táto stanica ako múzeum. Pohľad na fotografie otrásie každým. Zástupy bedárov z Talianska, Írska, Poľska i tých „Hungarians“, z ktorých absolútna väčšina boli Slováci. Kto pri zdravotnej prehliadke neobstál, musel sa vrátiť domov. Ako? Jeho problém.

Šťastnejší išli pod sprchy, do pary na odvrátenie, k barbierovi na ostrihanie a do karantény. O robotu sa báť nemuseli. Tu sa stali železnice a kopali bane, huty hučali od Detroitu po Silicon Valley, bučali dobytky v chicagských jatkách a do neba rástli babylony mrakodrapov a naftových veží. Ford spustil prvé výrobné pásy. Textilky, vývarovne a práčovne čakali na ženské ruky. Pred prvou svetovou vojnou odišiel tam aj sedemnásťročný Jožko Kristin.

■ OD PULLMANA K FARMĚ

Najprv pracoval v Pullmana pri výrobe vagónov a chodil na večernú strednú

Slávnostný príhovor generála na Bradle v roku 1968 pri Mohyle M. R. Štefánika.

školu. Reči sa učil ľahko. Brat, ktorý pracoval na farme a mal našetrené, rozmýšľal sa osamostatniť. Keď už boli dvaja, povedali si, že ak si aj požičajú, nebude problém to vrátiť. Kúpili si farmu v jednom zo slovenských centier neďaleko Michiganského jazera. Vtedy prišiel do štátov Milan Rastislav Štefánik, Jozefov najsvetlejší vzor, človek s ohňom v očiach a s láskou v srdci, obdivovaný krajanmi ešte viac ako národovcami doma. Krajanom vysvetľoval, že Slovák nemôže čakať, kým mu slobodu na tácke prinesú iní, musí sa o ňu aj sám pričiniť. Teraz je ten čas. Ak začneme bojovať po boku demokratických štátov, svet si uvedomí, že jestvujeme a bude to rešpektovať.

Jozef Kristin tomu rozumie. Neváha ani chvíľu a dobrovoľne vstupuje do česko-slovenských légii. S bratom Cyrilom sa dohodnú, že do Jozefovho návratu z vojny bude Cyril na farme robiť za dvoch – a Jozef bude za dvoch bojovať. Po vojne sa vráti na farmu. Dali si na to ruku.

Jozef sa však do Ameriky už nevrátil. Spolu s inými legionármi začal budovať armádu nového štátu Slovákov a Čechov. Brat mu to nevedel odpustiť.

Tak sa definitívne začal písať Kristinovo osud.

■ TRI KNIHY

V Amerike si Jozef jedného dňa kúpil trojicu kníh. Napočudovanie, všetky tri boli básnické zbierky. Kto by to povedal o budúcom profesionálnom vojakovi? Spevy Jána Botta aj s eposom Smrť Jánošíkova, III. vydanie, vydal a vytlačil Knihtlačiarsky účasťinný spolok v Turčianskom Svätom Martine v roku 1909. Spevy Sama Chalupku, ten istý vydavateľ, 1912. A aj napohľad najstaršia kniha – Andrej Sládkovič: Spisy básnické, vyšla nákladom Eugena Krčméryho v Banskej Bystrici v roku 1861, tlačiareň Martina Bagóa, Budatin 1861. Na predsádke knihy je drobným písmom: J. M. Kristin, legionár.

Jeho dcéra mi raz spomenula príhodu, ktorú jej po druhej svetovej vojne opísal v liste jeden z jeho vojakov. Na záver základného výcviku 17. pešieho pluku v Trenčíne, ktorému bol istý čas veliteľom, mali nováčikovia pochodové cvičenie v ľahkej poľnej na šesťdesiat kilometrov. Veliteľom pluku bol Jozef Kristin. Niesol sa, pravdaže, na koni. Keď vojaci vyšli z mesta, zosadol a oznámil pochoduujúcim, že kôň je k dispozícii pre toho, kto už nebude vladať. A sám kráčal na čele pochodového útvaru. Veliteľom pluku bol Jozef Kristin. Niesol sa, pravdaže, na koni. Keď vojaci vyšli z mesta, zosadol a oznámil pochoduujúcim, že kôň je k dispozícii pre toho, kto už nebude vladať. A sám kráčal na čele pochodového útvaru. Veliteľom pluku bol Jozef Kristin. Niesol sa, pravdaže, na koni. Keď vojaci vyšli z mesta, zosadol a oznámil pochoduujúcim, že kôň je k dispozícii pre toho, kto už nebude vladať. A sám kráčal na čele pochodového útvaru.

nevládať. Na koňa si vysadol, až keď sa už blížili k mestu.

■ ŠKOLA V UNIFORME

V inej chvíli sme si prezerali staré fotografie. Na mnohých som videl dôstojníka s lemovanými výložkami a niekoľkými hviezdičkami, teda zjavne vysokého dôstojníka, ako stojí kdesi v prírode pred tabuľou. Učil negramotných vojakov – a tých bolo v čase prvej republiky ešte veľa. Do vysokého veku každú voľnú chvíľu čítal. V USA sa naučil po anglicky, ako legionár vo Francúzsku si osvojil francúzštinu a pokračoval v nej aj na vojenskej vysokej škole, kde sa naučil po nemecky.

Velil však po slovensky. Aj v časoch prvej republiky, keď sa v armáde zaviedlo české velenie. Vedel si to obhájiť – v republike sú podľa ústavy dva rovnoprávne štátne jazyky, a to musí platiť aj v armáde. Ako kedysi viedol kurzy gramotnosti, tak za prvej Slovenskej republiky organizoval v útvaroch školy vyššieho vzdelávania a sám v nich prednášal. Časť frekventantov sa takto počas vojenčiny pripravila na vysokoškolské štúdium. Dcéra Eva si spomína, že keď raz účinkovala v programe bulharskej poézie, preloženej do slovenčiny, niekedy v šesťdesiatych rokoch, prišiel za ňou náš veľvyslanec v Sofii a vraví: „Pani Kristinová, vášmu otcovi ďakujem, že som šiel po vojenčine študovať. On v nás vyvolal túžbu po vzdelaní!“

■ S NEMCOM ZOČI-VOČI

Krátko po vzniku Slovenskej republiky, keď bol major Kristin veliteľom 15. divízie v Trenčíne, príbehom za ním strážny z Kubry. Hlásil, že nemecká jednotka prišla k našim skladom zbraní a munície, ku ktorým viedla aj železničná vlečka. Odzbrojili stráž a začali nakladať obsah skladov do pripravených vozňov. Jemu sa podarilo ujsť...

Veliteľ divízie skočil do sajdky a hnal sa ku skladom. Nemeckej jednotke velil akýsi plukovník. Kristin mal nižšiu hodnosť, ale ako veliteľ divízie bol funkčne vyššie. Keď sa mu Kristin aj s uvedením svojho postavenia predstavil, Nemec to rešpektoval. Na otázku, čo si to dovoľujú, nemecký plukovník slušne odpovedal, že podľa nariadenia nemeckého armádneho veliteľstva všetko, čo bolo majetkom československej armády, patrí teraz Ríši.

Major Kristin mu rovnako pokojne, ale rázne odvetil: „Pán plukovník, mylite sa. Toto nariadenie sa vzťahuje len na majetok bývalej československej armády, ktorý sa nachádza na území Čiech

a Moravy, lebo sa stalo protektorátom Nemeckej ríše. Tu ste však na pôde zvrhovanej Slovenskej republiky, tie sklady patria Slovenskej armáde a ja za ne zodpovedám. Preto vás žiadam, aby ste materiál vrátili na pôvodné miesto.“

Nemci Kristinovo príkaz rešpektovali. Nikdy mu to však nezabudli.

Nemecké vojsko v tých dňoch zabralo časť Považia. Išlo im o zbrojárne podniky v Považskej Bystrici a Dubnici nad Váhom, ktoré pred niekoľkými rokmi na príkaz pražskej vlády prevzali strategickú výrobu zo závodov Škoda v Plzni, ohrozených nemeckou expanziou. Považské územie po rokovaniach našej vlády s nemeckou stranou síce opustili, ale fabriky si nechali – tak vznikla zbrojárka firma Hermann Göering Werke.

■ ODMIETOL OKUPOVAŤ

Keď 1. septembra 1939 Nemci vtrhli do Poľska, z juhu mala zaútočiť Slovenská armáda. Vojenská posádka v Kremnici odmietla poslušnosť. To sa, pravdaže, dalo kvalifikovať ako vzbura v čase vojny. A mohlo mať fatálne následky. Ministerstvo národnej obrany poslalo do Kremnice riešiť situáciu Jozefa Kristina.

Kristin najprv štábu posádky, potom zhromaždeniu vojakov vysvetlil, o čo ide. Po Videnskej arbitráži Maďari so súhlasom medzinárodnej „poroty“ – nemecký minister zahraničných vecí von Ribbentrop a jeho taliansky kolega Ciano (anglický a francúzsky minister neprišli na rokovanie, aby nepodráždili Nemcov), zhltili časť južného a východného Slovenska. Dostali takmer všetko, čo chceli. Od Rumunska na dvakrát, od nás jedným vrzom. Vzali nám dvanásťtisíc štvorcových kilometrov, to znamená štvrtinu územia. Vtedy sa ulakomili aj Poliáci a odhrýzli si kus Oravy s dedinami, kde po stáročia žili iba Slováci. Obyvatelia sa búrili. Ale republika, ktorá sa práve rozpadla, nebola schopná reagovať. Dnes bola iná situácia. Mohli sme si vziať späť, čo nám pred rokom vzali.

„Vezmeme späť svoje dediny,“ končil Kristin svoj výklad. „Ďalej nepôjdeme ani krok. Nie sme ani zloději. Na to vám dávam slovo.“

Kristin velil našim vojskám, čo na Orave a Podhalsku prekročili hranice. Boli pritom aj kremnickí vojaci. Keď naše jednotky obsadili Poliákmi zabrané územie, zavelil stáť. Keď ich nemecké velenie pohýnalo ďalej a sľubovalo, že si môžeme pripojiť aj Czarnu góru a Zakopané, Kristin stroho oznámil, že na to nemá príkaz od vlády. Slováci ďalej nešli.

Nemci to rešpektovali. Ale nezabudli. Bolo len otázkou času, kedy mu to zráťajú. Stalo sa tak začiatkom roka 1940.

■ VOLAVKA NA SMRŤ

Istý legionár, Kristinovo známy ešte z Francúzska, predstavil mu jedného dňa akúsi Bedřišku Papežovú. Tá Kristinovi povedala, že je spojkou s ministrom obrany Ingróm, pôsobiacim v sídle exilovej vlády ČSR. Je pripravená nadviazať Kristinovi spojenie s Londýnom, ak má o to záujem. Kristinovi sa to nejak nevidelo.

Vedel, že minister Ingr má v Slovenskej armáde kontaktné osoby, ale prečo by spojenie s ním nadväzovala nejaká neznáma žena? Tak jej návrh slušne omietol. Neskôr sa ukázalo, že pani Papežová bola síce britskou agentkou, ale pracovala na dve strany – slúžila aj nemeckej spravodajskej službe (po vojne ju Briti popravili). Kristin však toto stretnutie vojenskej kontrarozviedke neoznámil. O niekoľko dní, 18. mája 1940, ho nemecké komando zatlo. V októbri 1940 nemecký vojenský súd vyniesol verdikt: trest smrti zastrelením.

Kristin sa odvolal. Uviedol, že ako občan Slovenskej republiky, ktorá je suverénnym štátom, patrí pod slovenskú jurisdikciu a ako dôstojník pred slovenský vojenský súd. Konečný verdikt: doživotný žalár.

(Dokončenie v budúcom čísle)

GLOSA

Všetci vieme, že obeťou strašných vojnových dní sa stala aj židovská dievčinka Anna Franková, ktorej sviatka dohorela tesne pred skončením vojny. Už je to dávno, čo som si prečítal jej denník, no tento-raz mi ho v pamäti oživil balet Štátneho divadla Košice, ktorý nám všetkým netradičným spôsobom ku koncu marca priblížil osud tohto trinásťročného dievčatka, ktoré po sebe zanechalo svoj denník.

Denníky dievčat

Priznám sa, že som nevidel celú túto jedinečnú inscenáciu baletu, ktorej autorom a choreografom je Ondrej Šoth a dramaturgickou Zuzana Mistriková, no za pomoci ukážok z televízie a internetu mám už takmer celé toto dielo pre náročného diváka pokope. Žiada sa mi k tomu iba dodať, že v úlohe Anny Frankovej sa doslova zaskvela naša vynikajúca herečka Táňa Pauhofová. Svojím talentom a svojou postavou dokázala zahrať aj trinásťročnú dievčatkou.

Ešte jedna príhoda ma inšpirovala na napísanie tejto glosy. Rád sa túlam po bratislavských knižkupectvách a v jednom z nich som si všimol, že dve dievčatká približne vo veku Anny Frankovej si kupujú jej denník. Všimol som si aj to, že táto kniha znova vyšla vo vydavateľstve Slovart (2015). Myslím si, že sa netreba o jej príbehu ďalej rozpisovať, poznáme ho všetci a všetci aj vieme, že sa vyše sedemsto dní musela ukrývať v jednej z budov v centre Amsterdamu, než ju deportovali do koncentračného tábora a tam tesne pred koncom vojny zomrela. Svoj denník začala písať 12. júna 1942 a ukončila ho 1. augusta 1944. Aj to, že si ho kupovali dve iné dievčatká v tomto čase, o niečom svedčí. O tom, že aj naša mládež sa zaujíma o históriu.

Najstrašnejšie na vojne je to, že kruto zasahuje i do života detí. Vždy, keď mi zide na myseľ Anna Franková, spomeniem si aj na príbeh iného dievčatka približne v jej veku, ktoré bolo rovnako talentované a tiež si písalo denníček. Malo však smolu, že sa narodilo v rodine Josepha Goebbelsa a volalo sa Helga. Dlhý čas sa síce z iných dôvodov ukrývala v betónovom bunkri v Berlíne, no rovnako skončila strašnou smrťou, a to z rúk svojej matky. Aj po tomto dievčatku sa zachoval denníček a tiež svedčí o jej literárnom nadaní. Vypísal som si z ruskej tlačie jednu denníkovú pasáž, v ktorej píše svojmu priateľovi, svojej prvej láske: „Tak veľmi by som chcela niekam odísť. Prisnilo sa mi, že plávam spolu do Ameriky, sedíme na palube a všade okolo nás je oceán. Je svetlý a mäkký, no my sa iba hojdáme a nehýbeme sa z miesta. Ty hovoríš, že sa mi to iba zdá, že v skutočnosti plávame do cieľa. Ja sa sputujem, do akého cieľa? Mičiš a nedávaš mi odpoveď...“

Helga tiež neunikla svojmu osudu a nedopĺvala do cieľa. Tak ako k nemu nedopĺvala Anna Franková. Obidve sa stali obeťami strašnej vojny. Ktovie, ako by prezili a stali sa z nich talentované spisovateľky alebo žurnalistky.

Rudolf SLEZÁK

FEJTÓN

Odkedy Jánovi namerali v ambulancii tlak 169 na 88, zmocňovala sa tohto dôchodcu pri každom ďalšom meraní takmer panika, že tlakomer znovu ukáže tú istú hodnotu. Doma bol jeho nameraný tlak o tridsať dielikov nižší, a to ho mylilo. Jano nevyňikal medicínskymi znalosťami, a tak mu dosť dlho trvalo, kým pochopil, čo je „syndróm bieleho pláňa“, a veľký strach mal už zo samotného merania. Preto začal tuho rozmýšľať, ako sa ho zbaviť. A prišiel na zaujímavé zistenie: čím si tlak meral častejšie, tým boli hodnoty TK lepšie. Začal si teda tlak merať každý deň. Postupne si na meranie tak zvykol, že už pritom nemal nijaký pocit napätia z očakávania výsledku. A tlak sa mu zázračne stabilizoval. Za ostatné mesiace pri pravidelnom užívaní tej istej dávky lieku nikdy neprekročil TK hodnotu 123 na 75.

Meranie tlaku

Výborne! Bravo! Pochvaloval si v duchu Jano a postupom času cítil čoraz väčšiu chuť do života. Ba stúplo mu aj sebavedomie. Aktivitou priam prekypoval. A v meraní tlaku našiel záľubu. Neraz sa pristihol pri myšlienke, že najradšej by pobehal po všetkých susedoch v bytovke a všetkým by im s chuťou zmeral tlak. Nielen preto, aby vedeli, na čom sú, ale najmä aby sa im meranie tlaku stalo takou bežnou vecou, ako je pitie vody či dýchanie vzduchu, skrátka stereotypom, ktorý už nikoho nemôže vyviest' z rovnováhy. Pristihol sa aj pri myšlienke, že by nebolo zlé špecializovať sa na meranie tlaku osamelým ženám, pravda, len a len z rýdzo výskumných príčin: aby mohol pozorovať, aký vplyv má ich osamelosť na ich tlak.

Samozrejme, to všetko boli iba myšlienky. Dobre vedel, že pri tejto činnosti by ho hocikto mohol upodozrievať z nekalých úmyslov. Preto sa jeho mozog zameral na prizemnejšie veci, povedzme na to, na akú hodnotu by mu stúpil tlak, keby sa s niekým prudko povádil? Táto otázka ho zaujala natoľko, že na ňu musel myslieť vo dne v noci. Ako dôchodca mal more času. Mohol si skočiť do mesta hoci aj tri razy za deň, mohol sa motať po obchodoch bez toho, aby nič kupil. Mohol sa ľudom pliesť pod nohy, zavádzať im pri vyberaní tovaru, a to by v tom bol čert, ak by pritom niekomu nezlyhali nervy, aby sa na neho nerozkričal ako zmyslov zbavený a on by mu jeho slovný útok rovnako prudko neopätoval. Možno by bol ten konflikt taký ostrý, že by ho pri ňom fyzicky napadli a potom by musela byť privolaná, chvalabohu, aj polícia. Bolo by nesporné veľmi zaujímavé zmerať si tlak po takejto kontroverzii, ak mal ráno 120 na 80, pulz 72 a o dve hodiny by sa v meste prudko pohádala pre nejakú maličkosť... To by tlak poskočil jedna radosť!

Na záver zostáva ešte povedať, že dôchodca Jano v svojej bohumilej činnosti zatiaľ neochabol. Meranie tlaku ho stále úprimne teší. Má perspektívu. Ak si nameria ráno 122 na 79, na sto percent vie, že si môže smelo skočiť do mesta a s niekým sa tam do krvi pohádať. Síce ešte nevie, s kým sa tam dnes pochyť a prečo, ale to pre takého činnorodého človeka ako je on, vôbec nie je podstatné...

Milan ZELINKA

Od Zborovskej bitky česko-slovenskej streleckej brigády uplynulo sto rokov Hrdinstvo českých a slovenských legionárov v Haliči

Marián GEŠPER – Foto: archív autora

Prvá svetová vojna odhalila slabiny stáročnej mnohonárodnostnej habsburskej monarchie a bola jej hrobom. V jej armádnych formáciách boli aj početné zástupy príslušníkov slovanských národov – Čechov, Slovákov, Moravanov, Rusínov, Poliakov, Slovínov, Chorvátov, Srbov či Bosniakov. Nie náhodou na kartičky vtedajšej vojenskej pošty cezúra vopred dala natlačiť vetu – Som zdravý a darí sa mi dobre!, najčastejšie práve v slovanských jazykoch. Aj napriek intenzívnej propagande medzi slovanskými národnými monarchie vládla od začiatku vojny nechúť bojovať proti slovanskému Srbsku a Rusku. Najmä českí vojaci si vo vojenských transportoch smerujúcich na front pospevovali: „Červený šátečku kolem se toč, máme jít na Rusa, nevíme proč...“

Prehľbujúci sa svetový konflikt a utrpenie civilistov v zázemí spôsobili, že aj medzi radovými vojakmi slovenskej národnosti rástla nenávisť a odpor proti vojne. Prvá svetová vojna medzi nimi pôsobila ako krutá, ale intenzívna politická škola, ktorá nemilosrdne demaskovala lživé frázy o tzv. uhorskom vlastenectve. Ukázala, že Rakúsko-Uhorsko sa dostalo do vleku nemeckých imperiálnych záujmov, ktoré boli na Východe namierené najmä proti Slovanom. Aj prenasledovanie národne uvedomelých Slovákov uhorskými orgánmi nadobudlo absurdné rozmery – aj najmenšia kritika vojny sa trestala súdom ako „panslavistická činnosť“ a ruská špiónáž.

BOD ZLOMU

V roku 1917 sa znepriatelene vojenské bloky Ústredných mocností a štátov Dohody dostali na pokraj vyčerpania vojnového potenciálu. Česko-slovenský odboj naviazaný na Dohodové veľmoci sa tiež priblížil k povestnému bodu zlomu. Udalosť, ktorá ako nijaká iná predtým spropagovala česko-slovenský zahraničný odboj, sa odohrala pred sto rokmi 2. júla 1917 v Haliči a vošla do dejín ako Zborovská bitka.

Málokto vie, že ozbrojené oddiely českých, ale aj našich slovenských krajanov sa formovali už v prvých dňoch vojny spontánne, dávno pred vznikom prvých politických orgánov odboja či dokonca Česko-slovenskej národnej rady (1916). Krajania v Rusku a vo Francúzsku s nadšením vytvorili Rotu Nazdar v Paríži a v Kyjeve Českú družinu.

Ich pomenovania nech nás nemýlia. Medzi ich iniciátormi od začiatku boli aj Slováci. Za mnohých spomeňme oduševnených bratov Jozefa a Jána Országočov v Rusku, ktorí sú dnes zabudnutí, aj keď mali obrovský podiel na slovenskom oslobodení v roku 1918. Zahraničné vojsko sa organizovalo vo Francúzsku, v Taliansku a dobrovoľníci prichádzali aj zo Srbska a z Rumunska, no najpočetnejšie česko-slovenské jednotky, ktoré sa až po vojne pomenovali dnes známym označením – légie, sa utvorili vo vtedajšom Rusku.

Cesta k česko-slovenskému vojsku v Rusku nebola priamočiara. Napriek tomu, že ruský imperátor Mikuláš II. deklaroval zapojenie Ruského štátu do vojny z dôvodu ochrany Srbského kráľovstva a ostatných slovanských národov, nemal veľký záujem o mobilizáciu dobrovoľníkov z radov slovanských príslušníkov s rakúsko-uhorským štátnym občianstvom, ktorí sa ocitli v ruskom zajatí. Prvé česko-slovenské strelecké jednotky sa v roku 1914 formovali najmä z Čechov a Slovákov s ruským štátnym občianstvom a len s veľkými ťažkosťami sa do ich radov dopĺňovali českí a slovenskí vojnoví zajatci. Kuriozitou je, že samotní zakladatelia pôvodnej Českej družiny zaraďovali do nej svojich krajanov dobrovoľníkov z radov zajatcov tajne a bez vedomia ruských úradov. Napriek tomu bolo veľkým kladom ruských predstaviteľov, že umožnili nášmu zahraničnému odboju vytvoriť a vyzbrojiť dobrovoľnícke oddiely.

VÝZNAMNÝ PRELOM

Nábor českých a slovenských zajatcov sa zintenzívil až po audiencii M. R. Štefánika u cára Mikuláša II. a u ostatných ruských štátnych predstaviteľov v roku 1916. Pôvodný strelecký pluk, ktorý vznikol 2. februára 1916, sa už onedlho (19. mája 1916) rozšíril na Česko-slovenskú streleckú brigádu. Sľubný vývoj sa však

Slovenskí legionári zo 7. česko-slovenského streleckého pluku Tatranského v Rusku 1918.

začiatkom roka 1917 opäť skomplikoval. Februárová revolúcia fatálne oslabilo Rusko. Revolucionári dokázali zvrhnúť cára, no nedokázali udržať moc v rozľahlom ruskom štáte. Najhoršie bolo, že „Dočasná vláda“ na čele s Alexandrom F. Kerenským nemienila rozširovať cudzie útvary vo svojej armáde...

Začiatkom leta 1917 sa v rámci strategických vojnových plánov pripravovala tzv. Kerenského ofenzíva, ktorá mala posilniť autoritu novej vlády. V ruskej armáde však vládla hlboká demoralizácia ako následok všeobecného revolučného i vojnového rozvratu a tiež silnejúcej agitácie boľševikov. Česko-slovenská strelecká brigáda sa prihlásila do ofenzívy dobrovoľne a dostala vedľajšiu úlohu viesť boj spolu s dvoma ruskými divíziami pri Jezernej a Zborove vo východnej Haliči. Treba pripomenúť, že pred touto ofenzívou brigádu v ruskom generálnom štábe považovali za druhoradú, keďže nemala dostatočnú výzbroj, a dokonca ani guľomety. Okrem toho jej príslušníci dovtedy nikdy nebojovali v takejto zostave – len v rámci prieskumných jednotiek roztrúsených po celom fronte. Na druhej strane medzi Čechmi a Slovákmi vládlo nadšenie, že sa naplnil starý sen bojovať spoločne s ostatnými druhmi v samostatnom útvere.

ÚTOK NA MOHYLU

Ofenzíva sa od začiatku nevyvíjala podľa predstáv vojenských plánovačov. Dve finske divízie, ktoré boli zložením ruské, ale pomenovali ich podľa sídla posádok pred vojnu, nedokázali dobyť ani prvý cieľ postupu – opevnené výšiny označené ako kóta 394 „Mohyla“. Nedočkaví česko-slovenskí legionári, ktorí mali pôvodne iba zabezpečovať stredný úsek obrany, sledujúc vývoj na bojisku bez rozkazu rozhodne vyrazili 2. júla krátko po deviatej hodine do útoku, a tým sa zapísali do našich dejín.

Čo nedokázala celá divízia, zvládol 2. česko-slovenský strelecký pluk. Legionári s nevídaným odhodlaním prelomili niekoľko línií rakúsko-uhorskej obrany a ich postup bol taký nezvyčajne rýchly, že prvé správy o úspešnom postupe sa považovali ako zmatečné. K ich úspechu prispelo to, že rakúsko-uhorské jednotky, ktoré stáli proti brigáde, boli spolovice zložené z českých vojakov a ich odhodlanie bojovať rýchlo klesalo.

Početný stav brigády bol 3 530 vojakov. V boji zajali štyritisícdivsto rakúsko-uhorských vojakov, získali päťnásť diel a množstvo vojenského vybavenia; vlastné straty predstavovali stoosemdesiatpäť spolubojovníkov.

Aj keď toto taktické víťazstvo malo na fronte, ktorý sa tiahol od Baltu až po Čierne more, iba regionálny význam, spôsobilo v ruskom velení senzáciu.

sa len s ťažkosťami podarilo uniknúť, ale znova sa vyznamenali v ústupových bojoch pri Volosovke a Podgajci...

Zborovská bitka však mala vplyv na odstránenie dovtedajších prekážok a obštrukcií pri náboře česko-slovenských dobrovoľníkov. Brigáda sa 9. decembra 1917 pretransformovala na Česko-slovenský zbor so všetkými druhmi zbraní a ten sa stal základom česko-slovenskej armády v Rusku. Bol to prvý mocenský atribút ešte neexistujúceho štátu, ktorý mal vzniknúť až o rok!

Vďaka Zborovu zohral už počtom rozšírený česko-slovenský zbor výnimočnú úlohu obsadením Transsibírskej magistrály v roku 1918. Legionári zahatali dovtedy nepretržitý prúd nemeckých vojnových zajatcov, ktorí sa po Brestlitovskom mieri vracali zo Sibíri, a tak sa napokon nezúčastnili na finálnom útoku nemeckej armády počas jarnej a letnej ofenzívy v roku 1917 generála Ericha Ludendorffa, ktorý ešte naposledy prelomil pozície Spojencov na západnom fronte. Nemeckej armáde zaiste chýbali tie potenciálne pluky na víťazstvo... A tak aj česko-slovenské zahraničné jednotky svojím dielom prispeli k víťazstvu nad Nemeckom a Rakúsko-Uhorskom v novembri 1918.

Veliteľ 49. ruského armádneho zboru gen. V. I. Selivačov (vľavo dole) osobne v zákopoch poďakoval legionárom za ich úspech pri Zborove.

Českým a slovenským dobrovoľníkom sa prišiel osobne poďakovať veliteľ 49. armádneho zboru generál V. I. Selivačov, prešedivený veterán troch vojen. Osobitný hold im vzdal aj predseda Dočasnej vlády A. F. Kerenskij, ale aj legenda ruských ozbrojených síl generál A. A. Brusilov.

Medzi zborovskými hrdinami boli aj Slováci. Spomeňme len Dušana Hatalu, ktorý v boji prejavil obdivuhodnú odvahu. Konca vojny sa však nedožil. Padol v roku 1918 pri Bachmači ako práporčík, keď statočne viedol svoju jednotku proti Nemcom, podľa očítých svedkov vyzbrojený len revolverom a niekde napochytre nájdenou sekerou. Smutné je, že Dušan Hatala odpočíva ďaleko od slovenskej vlasti v neznámom masovom hrobe a nie je po ňom čestne pomenovaný nijaký vojenský útvar v SR.

SIBÍRSKA EPOPEJA

Zborovská bitka napriek nespornému vojenskému dosahu zostala úspechom iba v politickej oblasti, čo je údel mnohých podobných udalostí našich dejín. Pisala sa polovica roka 1917 a radoví ruskí vojaci sa búrili a demoralizovali opúšťali frontové línie. Česko-slovenské jednotky sa dokonca ocitli v obkľúčení práve pre svojvoľný ústup susediacich divízií. Naším legionárom

„Každý národ sa dostane do historického štádia, keď stojí pred dverami vlastného osudu. Čo stojí za dverami a čaká nás za jeho prahom a môže sa stať drámou, nikto nevie.“ Legionári sa pustili do boja za našu národnú slobodu bez toho, aby tušili, čo sa skrýva „za týmito pomyselnými dverami“. Vstupovali spontánne do dobrovoľníckych oddielov bez záruky víťazstva v čase, keď ani Francúzsko a Británia nemali záujem na rozbití Rakúsko-Uhorska. Dokonca v období, keď ústredné odbojové orgány neexistovali.

V tejto súvislosti pripomeňte, že Slováci boli súčasťou Uhorska už vyše tisíc rokov! Koľko odvahy potrebovali slovenskí dobrovoľníci, aby sa pripojili k česko-slovenským jednotkám, keď tak v prípade porážky riskovali doživotné vyhnanstvo ďaleko od domova a v prípade zajatia trest smrti za dezerciu.

Legionári vybojovali oslobodenie Slovenska spod uhorskeho jarma a vznik Česko-Slovenska v roku 1918. Bola to pre Slovákov záchrana od maďarizácie v poslednej minúte, no priniesla aj nové zápasy za rovnoprávne postavenie v novom štáte proti pragocentizmu a čechoslovakizmu. Aj naši legionári svojím odhodlaním v rokoch 1914 až 1918 umožnili otvoriť cestu k novej epoche, ktorá na konci vyústila k vzniku Slovenskej republiky 1993.

63. ročník celoštátnej súťaže Hviezdoslavov Kubín potvrdil opodstatnenosť Skutočný sviatok umeleckého slova

Maroš M. BANČEJ – Foto: Michal LAŠUT

Keď sa povie Hviezdoslavov Kubín, s najväčšou pravdepodobnosťou prinajmenšom polovica z fiktívnych respondentov okamžite odpovie, že ide o súťaž v umeleckom prednese poézie a prózy. Vzápätí poniektorí možno dodajú, že sa zúčastnili na školskom či vyššom kole tejto súťaže, a zvyšok aspoň dodá, že poznajú tých, ktorí sa na Hviezdoslavovom Kubíne zúčastnili na najvyššej celoštátnej úrovni a vymenujú zopár osobností, napríklad z dnešných špičkových hercov rôzneho generačného zastúpenia. Táto legendárna súťaž má totiž ešte stále svoj zvuk.

Recitátori, milovníci umeleckého prednesu, obetaví organizátori z Dolného Kubína a, samozrejme, aj z celého Slovenska. Situácia, ktorá sa rok čo rok so železnou pravdepodobnosťou opakuje už šesťdesiat tri rokov. Jaroslava Čajková z Národného osvetového centra, ktoré je jedným z hlavných organizátorov Hviezdoslavovho Kubína, tento rok oslávila dve okrúhle jubileá. Jedno životné a druhé s číslom štyridsať. Od roku 1977 sa totiž zúčastňuje na tejto zrejme najstaršej súťaži v umeleckom prednese v strednej Európe.

■ DOBRÉ ZÁZEMIE

„Najlepšie výsledky majú mestá a kraje, kde fungujú profesionálne zdatní a pre vec zapálení ľudia, najmä pri základných umeleckých školách,“ povedala nám a vzápätí určila niekoľko miest. Silnými strediskami umeleckého prednesu sú podľa nej Nitra, Senica, Košice či Trnava. Ale talenty sa môžu pri každom z jednotlivých ročníkov objaviť z ktoréhokoľvek kúta Slovenska. A to je na celej súťaži jedno z najväčších zadosťučinení.

„Včera 21. júna o pol siedmej ráno sa začal letný slnovrat. A včera

sa začal aj Hviezdoslavov Kubín. Verte, obe tieto udalosti majú veľa spoločného. Slnovrat je sviatok, končí sa ním obdobie zimného slnovratu, keď sa zem otvára a prijíma to, čo sme do nej vkladali. Presne tak aj naša prehliadka je sviatkom – sviatkom slova. A doteraz prijímala všetky svoje postupové časti. Hviezdoslavov Kubín otvoril bány 63. ročníka a žne tú najlepšiu úrodu...“ Týmto slovami privítala účastníkov celoštátnej prehliadky v umeleckom prednese poézie a prózy Janka Greššová, riaditeľka Mestského kultúrneho strediska v Dolnom Kubíne.

Od 20. do 24. júna tohto roku v meste, ktoré je nerozlučne spojené s menom nášho národného barda, prebehla akcia, na ktorej znie umelecké slovo v neuveriteľnom množstve od tieňov a tónov. Samozrejme, aj tu cítime isté dobové trendy. Ako nám povedala Jaroslava Čajková, napríklad v prípade autorov poézie pre detskú kategóriu v posledných rokoch najčastejšie zaznievajú mená ako Daniel Hevier, Jozef Mokoš, Viliam Klimáček či Milan Rúfus.

Okrem recitátorov, divadiel poézie a súťažení sú pravidelnou

súčasťou Hviezdoslavovho Kubína aj tvorivé dielne. Tento rok sa účastníci mohli poďakovať „storytellingu“. Za týmto anglickým termínom sa skrýva rozprávanie príbehov. Nič menej, nič viac. Ako povedala lektorka Barbora Schneiderová, ktorá prišla do Dolného Kubína zo susedných Čiech, keby sme chceli tento terminus technicus čo najpresnejšie preložiť, tak by sme mohli hovoriť o novodobom rozprávaní alebo o živom rozprávaní.

■ ŽIVOSŤ PRÍBEHU

Skrátka, ide o schopnosť vyrozprávať príbeh tak, aby poslucháčov zaujal a vtiahol do deja. Ostatne, práve pre podobné workshopy, tvorivé dielne a rôzne workshopy aj neformálne diskusné stretnutia je Hviezdoslavov Kubín stále živým a tvorivostou pulzujúcim podujatím. Na jeho pôde nie je problém zorganizovať semináre týkajúce takzvaného „rapu“, dnes módnaj vlny mladej generácie, či urobiť priestor pre recitátorov, ktorí prezentujú v autorskom prednese vlastnú tvorbu, tak ako to bolo aj na tohtoročnom podujatí.

Hviezdoslavov Kubín má teda za sebou už šesťdesiat tri rokov.

Recitátori II. detskej kategórie po svojom vystúpení na 63. ročníku Hviezdoslavovho Kubína.

Je to vek, v ktorom človek vchádza do pásma zrelosti. Občas sa síce objavia reakcie, ktoré toto podujatie marginalizujú rečami o historickej „skameneline“, ale to zaznieva len od zopár pomýlených jednotlivcov, ktorí si medzi slovíčko tradične vkladajú znamienko rovná sa zastaralé.

■ NOVÉ PERSPEKTÍVY

Stále noví a perspektívni účastníci, nové výzvy a nové počiny na javisku hovoria jednoznačne v prospech „kubínčanov“. Kým bude znieť umelecký prednes na javisku, akcie nazvanej podľa jedného z našich básnických bardov, dovtedy je tu reálna nádej, že kultúra na Slovensku dýcha a žije v tých správnych súradniciach.

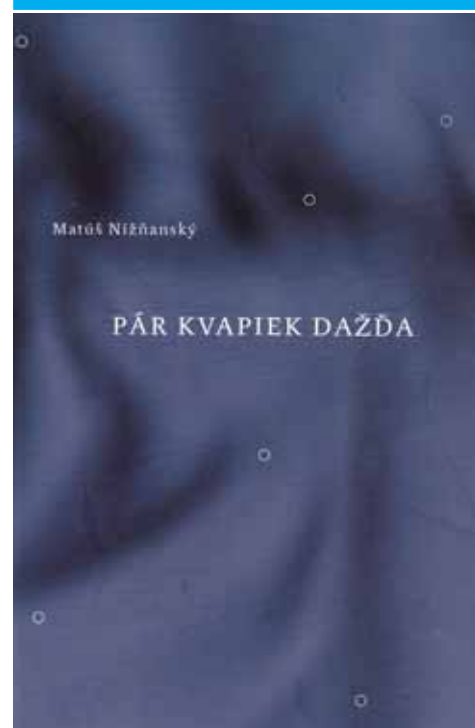
No a na záver si povedzme ešte výsledky aktuálneho 63. ročníka Hviezdoslavovho Kubína.

V IV. kategórii získala 1. miesto v prednese poézie Veronika Mészárosová z Levíc a v prednese prózy Michal Kvaššay z Martina. Piatu kategóriu v žánri poézie vyhral Peter Podolský zo Senca a v próze Iveta Kloptová z Ružomberka. Osobitnú cenu poroty s odporúčaním na Scénickú žatvu 2017 v Martine získal Detský divadelný súbor Bébčina pri ZUS Štefana Baláza v Novej Dubnici a hlavnú cenu, ako aj cenu primátora mesta Dolný Kubín v súťaži recitačných kolektívov a divadiel poézie získal súbor Zadrappky pri ZUS Senica.

Matúš Nižňanský: Pár kvapiek dažďa, vydavateľstvo Renesans, Piešťany 2017

Krehká trojriadková krása haiku

KNIHA TÝŽDŇA

Slovenská poézia od svojich najstarších čias dokázala veľmi plodne vstrebávať a využívať tvorivé impulzy z inonárodných literatúr. Od Jána Hollého a jeho vzťahu k antickému literatúre až po Vladimíra Roya, ktorému učarovala francúzska avantgarda symbolizmu a expresionizmu. Práve preto na prelome 20. a 21. storočia celkom prirodzene zarezonoval v slovenskej poézii haiku, básnický útvar, ktorého vlasťou je Japonsko.

Literárna teória definuje haiku ako žáner japonskej poézie pozostávajúci tradične zo sedemnástich slabík (presnejšie mór) usporiadaných do troch veršov, obsahujúcich 5 + 7 + 5 mór. Zdanlivo ide o jednoduchý básnický počin, ľahšie zvládnuteľný ako povedzme tradičný sonet. Ale skutočne iba zdanlivo. Aby bolo haiku skutočne poeticky nosné, vyžaduje si takpovediac koncentrovaný básnický výraz. Matúš Nižňanský, učiteľ, knihovník a básnik z Piešťan, to dokázal. Posúďte sami: Do noci plače, / požeňáva celý dom – / nová kolíska.

Autor má za sebou niekoľkoročné publikovanie v literárnych časopisoch ako Dotyky, Slovenské Pohľady a ďalšie, pričom sa v roku 2011 stal laureátom Ceny Rudolfa Fabryho. Jeho básne čerpajú z dvoch základných okruhov. Prvým je intímny, osobný svet vzťahov, očakávaní, radosti a bolesti z prežívania každodennosti, druhým zdrojom je pocit z tradičného vnímania striedania generácií, zrodu a zákonitého konca ľudskej bytosti. Ako napríklad báseň: V praskaní dreva / ešte stále doznieva / matka pieseň. Prípadne haiku: Rozvoňal sa chlieb. / Kdesi v ospalých ústach / zvoní na rannú.

Dá sa povedať, že Nižňanského zbierka ponúka takmer päťdesiat básní – poetických impulzov, ktoré čitateľa inšpirujú a pomknú ho zamyslieť sa nad poéziou zdanlivo všedného dňa. Autor nie je v používaní tejto tradičnej básnickej formy na Slovensku ojedinelý. Vie jej však dať vlastnú nezameniteľnú formu.

(mab)

MEDAILÓN

Život nejedného slovenského spisovateľa sa pohybuje po komplikovaných trajektóriách. Počnúc civilným zamestnaním až po politickú aktivitu, nehľadiac na vývin samotnej tvorby, keď prozaik zabruší k básňam alebo dramatik k próze. Nie je to inak aj v prípade dramatika a prozaika, ale i lekára Ivana HUDECA.

Od divadla po históriu

Ivan Hudec sa narodil v Nitre 10. júla 1947. Po štúdiu na Strednej priemyselnej škole chemickej v Bratislave absolvoval Lekársku fakultu UK. Po skončení štúdia pôsobil dva roky ako lekár v Žiline, neskôr v Nemocnici L. Déreza v Bratislave, až napokon v rokoch 1985 až 1990 bol námestníkom riaditeľa v Diagnosticko-liečebnom ústave. Svoj politický zástoj začal v rokoch 1990 až 1994 ako poslanec SNR a v rokoch 1994 až 1998 bol ministrom kultúry SR. Svoju umeleckú dráhu začína ako dramatik, keď v roku 1970 spoluzakladal študentské divadlo U Rolanda, pre ktoré spoločne s P. Belanom pripravil jedenásť hier. Najúspešnejšou z nich bola hra Ostrovy (1974, ktorá vyšla knižne až v roku 1992 spolu s ďalšími dvoma hrami pod názvom Triptych o Džure, Ostrovoch a Dravcovi). Neskôr sa dramatickej tvorbe venoval iba príležitostne, spoločne s Petrom Valom napísali trilógiu z veľkomoravského obdobia Knieža (1986), Bratia (1988), Kráľ Svätopluk (1990). Ťažisko jeho literárnych aktivít však spočíva v oblasti prózy. Ivan Hudec je autorom románu Hriešne lásky osamotených mužov (1979), zbierky poviedok Bozk uličníka (1981), románu Ako chuti zakázané ovocie (1981), historického románu Pangharty (1985), románových noviel Čierne diery (1985), Experiment „lásky“ (1989) a ďalších próz. Ako kultúrny a politický publicista popri príspevkoch v periodikách napísal knižku politických komentárov Slovensko vlasť moja (1994). Ivan Hudec osláví v týchto dňoch jubileum sedemdesiat rokov. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Veľký francúzsky básnik Baudelaire vraj kedysi vyhlásil, že človek snívá každú noc – s výnimkou dojcíat a opitých, ktorí nespia, ale sú uspaní. Priznám sa, že som tomuto výroku doteraz celkom neporozumel, a jediné čo mi z neho vyplýva, je predpoklad, že opité dojča sto-percentne nesníva. Ostatne, nie je sen ako sen. Snívať sa dá aj v stave bdelom. Napríklad Anička snívá o princovi na bielom BMW a Janičko zasa snívá o Aničke, ale keďže má len zánovný biely bicykel, ostane zrejme len pri snívaní.

So snami čulo narába aj reklama. Napríklad vás vyzýva,

aby ste si vysnivali dovolenku a príslušná cestovka už urobí všetko ostatné. Pravda, ak máte skutočne nevysnivané peniaze. Sny v spánku je úplne iná kategó-

ria. Bývajú rozmarné – aj hororové, čudesné – aj úplne realistické. Trebárs istému môjmu známemu sa úplne realisticky snívalo, že je v práci. Ráno sa zobudil s tým, že už má odrobené, a tak sa namiesto do roboty vybral na kúpalisko.

Sny sú všelijaké, preto nie je snívanie ako snívanie

Sny sú teda veľmi bežárska vec, a tak nečudo, že postupom času začali vznikať snáre. Dnes už klasicky je slávny Egyptský snár,

z ktorého kradli neskorší odpi-sovači a upravovali ho na naše reálie, lebo našinec oveľa častejšie vidí vo sne kominára ako krokodíla či múmiu. Dost' veľ-

pozor na galantné dobrodružstvo, ktoré nemusí dopadnúť dobre. Skrátka, význam väčšiny snových reálií si priemerný divák slovenských televíznych seriálov dokáže odvodiť aj sám. Čo však v snároch zúfalo absentuje, to sú dnešné veci takpovediac každodennej potreby, ktoré vtedajší autori nepoznali. Tí sa zmohli nanajvýš tak na telefón, a koniec. Takže pre všetkých nad-

šných čitateľov snárov malý doplnok. Mobil vo sne vidieť – čakajte náhle výdavky. Počítačovú klávesnicu alebo laptop pivom či inou tekutinou obliať – upadnete do depresie. Slúchadlá od mobilu hľadať – zahadne vám v ušiach. Holú fotku baby do mobilu dostať – rozvod na obzore. Nabijačku stratiť – pripravte sa na hektické dni. Počítač vám zamrzne, keď to najmenej potrebujete – príde na návštevu niekto neprijemný, teda exekútor alebo svokra. No a veľmi osobitý je sen, v ktorom nájdete na pracovnom stole zaujímavé kompromitujúce materiály alebo zreteľne vidíte zapnuté odpočívacie zariadenie. Jeho výklad je jednoznačný. Pripravte sa na politickú kariéru.

Marek DANKO

ČRTA

Profesor Milan JURČO.

Nový fenomén a jeho patrón

Začiatkom šesťdesiatych rokov vstúpil do slovenského literárneho vedomia nový fenomén – novinová reportáž, ktorá svojim zovňajškom mala skôr podobu literárneho útvaru, pričom jej zostali publicistické hodnoty a žurnalistická vernosť (až na pár úletov Ladislava Mňačka, najmä v knihe *Kde sa končia prašné cesty, keď popustil liace fantázie viac, ako si môže novinár dovoliť*). K dvom najvýznamnejším reportážnym osobnostiam tých čias (L. Mňačko, R. Kaliský) pribudla zrazu generácia skupina reportérov mládežníckeho denníka *Smena* (G. Gryzlov, S. Kalný, J. Dunajovec, J. Čomaj, J. Smolec, M. Vároš a ďalší), ktorí začali dokonca knižne publikovať.

Vhodné ovzdušie a úsilie o federalizáciu republiky podnietili mnohých novinárov venovať sa vlastivedným témam – k reportážam s vysokou literárnou „pridanou hodnotou“ pribudol ďalší faktor – tu vynikol najmä novinár Vladimír Ferko. Treťou impulzom boli historické eseje i knižné diela, ktoré pri zachovaní dejepisnej vernosti nielen objavovali neznáme skutočnosti slovenských národných dejín, ale prinášali aj živý a metaforický jazyk – vynikli v tom najmä Ján Dekan, Matúš Kučera a Pavel Dvořák a v starovekých témach *Vojtech Zamarovský*. Práve tieto tri zdroje vytvorili na Slovensku v relatívne krátkom čase nový literárny druh – literatúru faktu. Priekopníkmi jeho „prijatia“ do sveta literatúry boli reportér V. Ferko a literárny kritik, matičiar, začas aj šéfredaktor *Slovenských pohľadov* Ivan Kusý. Prvým literárnym teoretikom a kritikom nového žánru, jeho nadšencom a obrancom vo svete „veľkej“ literatúry sa však stal renomovaný literárny vedec prof. Milan Jurčo. V týchto dňoch sme si pripomenuli piate výročie jeho odchodu do večnosti (1931 – 2012).

Podtratanec (pochádzal z Východnej) bol vedúcim katedry literatúry na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, za sebou mal bohatú literárnovednú a kritickú tvorbu aj niekoľko skvelých kníh (*Dielo Ľuda Zúbka, Návrat prozaičky Jaroslavy Blažkovej...*), v tejto súvislosti však treba spomenúť najmä jeho rozsiahle, informované, pravidelné hodnotenia ročnej produkcie literatúry faktu pre Národné literárne centrum (dnešné LIC) a *Knižnú revue*, aj dve jeho významné knižné diela: *Paradoxný svet literatúry faktu a Z prelomu storočí, z rozhrania žánrov*. Jeden z našich najväznejších i najstarších literárnych kritikov Vladimír Petřík o ňom píše: „Jeho názorová vyhranenosť vyplývala z hlbavého čítania, interpretačných schopností a zmyslu pre domýšľanosť.“ Vedecký patrón čoraz viac obľúbeného žánru slovenskej literatúry – literatúry faktu, si nepochybne zaslúži aspoň takéto malé pripomenutie.

Milan JURČO

Ani sa človek nenazdá a z mladých neohrozených novinárskych rebelov sú zrazu pamätníci

Jubilant Ján Smolec v sebe nezaprie Horehronca

Ján ČOMAJ – Foto: archív redakcie

Čo sa poznáme, aj to je už bezmála jeden ľudský vek – šesťdesiatdva rokov, mal v sebe zakorenené dve zreteľné črty: sociálne cítenie a vlastenectvo. Oboje tak prirodzene ako krvnú skupinu a Rh faktor. Horehronec. Ján SMOLEC. O ňom bude reč. Najmä preto, že mal akurát osemdesiatpäť rokov, a to sa už patrí človeka pripomenúť. Nie zratúvať, nie vážiť, nie. Na to sú dejiny. Pripomenúť. Ľudsky a prietivito. Lebo chyby nám dávno vyratujú a dokresľujú tamti druhí. A tých nie je málo. Jedno sa mi však vidí, že je ich oveľa menej ako v čase, keď sa rodil náš štát. Ved' čo by rady nepriateľov slovenskej štátnosti neredli, ak to sype! V biznise, v parlamente, na ambasádach, v mimovládach i v Bruseli!

Malý Janko prišiel na svet v júni v roku 1932 v rodine baníka Tomáša a jeho ženy Anky z Pohronskej Polhory vo francúzskom mestečku Blay. Otec tu bol na robotách ako baník. Keď mal chlapec tuším tri roky, vrátili sa rodičia domov. Už aj preto, aby chlapec vyrastal vo svojej domovine, onedlho išiel do slovenskej školy, a navyše sa aj obloha nad Európou nebezpečne mračila.

■ ÚŽASNÉ RÖČKY

Bystrý chlapec vychodil základnú školu s výborným prospechom aj baťovské učilište, keď ho niekedy začiatkom päťdesiatych rokov, po vojenčine, zlákali za funkcionára vtedajšieho SSM – Sväzu slovenskej mládeže (zväz sa ešte písalo so „s“). To už boli päťdesiate roky. Na ich začiatku vymietla strana redakcie od myslíčich, tvorivých a vzdelaných novinárov a do redakcií dosadzovala „robkorov“, ako sa v komunistickom žargóne nazývali „robotnícki korešpondenti“, podporovaná kasta dopisovateľov z fabrik a dedín. Lenže úplná väčšina z nich v redakciách pohorela, novinárska katedra (jediná na Slovensku) sa len rodila, tak sa do redakcií – a do mládežníckej predovšetkým – dostala nová krv mladých talentovaných ľudí, ktorí boli zároveň ochotní popri práci ďalej študovať, a postupne sa stali aj študentmi pomaly sa rozrastajúcej novinárskej katedry bratislavskej univerzity.

Takto sme sa v redakcii *Smena* pre vyše šesťdesiatimi rokmi stretli. On ako mladý redaktor, ja ako elév redakcie, ešte poslucháč na vysokej škole. Po chvíli nás, odpusťte samolúbosť, bolo aj cítiť. Janko si diaľkovo urobil vysokú školu sociálnych vied v Prahe (neskoršie, o dajakých dvadsať rokov, keď bol rád, že môže robiť aspoň v reklamnej branži, aj dvojročný postgraduál na Ekonomickej univerzite). Odsákali sme si desať učňovských a tovarišských rokov a zrazu sme boli reportéri! Dnes to nikomu veľa nepovie, ale v tých časoch to bola novinárska šľachta, to boli páni, ktorým redakcie dávali k dispozícii aj celú novinovú stranu, ľudia, ktorých sme mohli len obdivovať – Mňačko, Kaliský, Vlado Ferko, Gavril Gryzov, Slavo Kalný..., panebože! Len čo sme zažili trochu čitateľského úspechu, už sa nám aj to mánilo – a tak sme presvedčili vedenie redakcie, že denník *Smena* si zaslúži raz v týždni mať podobu týždenníka. A už do roka (v roku 1966) začala vychádzať *Smena* na nedeľu. Náklad utešene rástol, zo šesťdesiat tisíc na sto, o rok či dva sa šplhal k číslu dvesto tisíc a potom, čo sem Rusi vtrhli, dosiahol aj vyše dvesto. Zároveň nám však bolo aj ľúto našej nedávnej reportérskej voľnej vôľušky, tak sme sa dohodli, že sa budeme vo vedení *Smeny* na nedeľu striedať, aby sme si aspoň každý druhý rok užili sladké opojenie z vlastnej tvorby.

Potom nás vyhodili. Po okupácii vyšmarila strana ako prvých troch slovenských novinárov z roboty: Jána Smolca, Milana Vároša a mňa. Keď nám to na jeseň 1969 tlmočil zástupca vydavateľa, teda vtedajšieho zväzu mládeže, Janko Smolec zareagoval: „Kamarát, ty ma odtiaľto nedostaneš, iba ak ma zuboch vynesieš.“ Smut-

no-smiešny a najmä márný protest. Ale aspoň sme neodišli so sklopenou hlavou.

■ DVE DESAŤROČIA

Dvadsať rokov – to je dosť. Všetci traja v najlepšom veku. Tridsiatnici. Odstavení od práce zhruba medzi tridsiatym piatym a päťdesiatym piatym rokom života. Skúste si vymyslieť tvorivejšie roky!

No, čo už. Žiť bolo treba. Hľadali sme východiská z núdze. Dajako sa pretĺcť, nejako to prežiť. Janko s kolegom Tiborom Procházkom našli aký-taký azyl v reklamnom podniku ERPO. Nebolo to jednoduché robiť v totalite reklamu, lebo

poznačené minulosťou. Predovšetkým sa bránili mohutnejšej idej slovenskej samostatnosti. V snahe, aby sa zabránilo falošnému výkladu národno-emancipačných snáh, pri Slovenskom syndikáte novinárov založil J. Smolec klub novinárov. Za pravdivý obraz Slovenska a formuloval jeho úsilie vo vyhlásení, pod ktoré sa podpísali takí skvelí publicisti ako Roman Kaliský, Jeruš Ferko, Drahošlav Machala a veľa ďalších. Inicioval založenie pružného, pribojného a národne orientovaného vydavateľstva pri syndikáte – Tatrapress, a stal sa aj jeho riaditeľom.

Ján SMOLEC spomína na rozdelenie česko-slovenskej federácie v starej budove NR SR na Župnom námestí v Bratislave.

Na krste svojej knihy *Nezazubadený reportér* aj so spisovateľom Ladislavom Ťažkým.

vystavy, propagácia, inzeráty – to bola ich náplň, dnes sa tomu vraví public relation alebo copywriter, ale skúste byť copywriterom a vymyslieť slogan na lepši predaj mäsa z nutrii, či čo to boli za zvieratká, čo sa začali u nás chovať na kožušinu. Niekomu však bolo ľúto ich nevyužitého mäsa, tak sa dodávalo do potravinárskych predajní..., a niekto musel zabezpečiť reklamnú kampaň na jeho predaj! Nehovoriac o politických obľudnostiach. Nuž, ale robiť bolo treba, najmä ak k synovi, ktorý má už vari trinásť či pätnásť rokov, pribudne bábätko – poškrabok, čo je dnes novinár po otcovi a ešte aj správca Matice slovenskej.

Dlhé to boli roky. A kruté.

■ IDEA ŠTÁTNOSTI

Po novembri 1989 Ján Smolec sa akoby znova narodil. Kontaktoval bývalých kolegov zo *Smeny*, so skupinou bývalých redaktorov zašli aj do redakcie – tam ich však nepustili ani len cez vrátnicu, normalizačné šéfstvo ešte ani v decembri neverilo, že sa náš svet zmenil a ich čas pominul.

Hoci zanikol zväz novinárov, ktorý nás kedysi vyhodil zo svojich radov, formoval sa nový syndikát, myslenie mnohých jeho ponovembrových predstaviteľov zostalo

Jana Smolca medzi seba. Čas bol dynamický, prevratný, náhlivý. Sotva sa Janko spamätal, už bol federálnym poslancom za HZDS, aj keď ani nebol jeho členom. Poslancoval krátko. Lebo s prekladateľom Dušanom Slobodníkom a s fúrou ďalších národne orientovaných osobností si odhlasovali vlastne stratu zamestnania: zánik federácie, a teda aj federálneho parlamentu. Vznik samostatnej Slovenskej republiky.

■ OPĀŤ NEVDĀK...

Po rokoch znova bez práce. Našťastie nie dlho. Tlačová agentúra SR začala vydávať spravodajský denník *REPUBLIKA*, ktorý si však v prvých mesiacoch roka 1993 nevedel

nájsť ani tvár, ani svoje miesto na trhu. Oslovili Jana Smolca a ponúkli mu miesto šéfredaktora. Náklad začal prudko stúpať a trvalo naozaj len pár týždňov, aby dosiahol úctyhodných osemdesiat tisíc. Národná orientácia denníka a jeho popularita nebývala pobúrili kozmopolitne orientovanú časť slovenskej politickej scény, opozičné strany a takmer celú slovenskú mediálnu sféru, ktorá od prvých chvíľ našej samostatnosti zreteľne slúžila iným záujmom. HZDS si zrazu znova spomenulo na Smolca – a stal sa opäť poslancom, tentoraz Národnej rady SR. Jeho kritické postoje v kulároch parlamentu, v rozhovoroch s kolegami, v publicistickej činnosti a orientácii novín však zrejme nelichotili straníckemu vedeniu, presnejšie Vladimírovi Mečiarovi. Najmenej azda to, že nemienil viesť noviny ako panák na motúzku. A tak už v najbližšom volebnom období sa preňho nenašlo miesto na kandidátke HZDS a o chvíľu ani za šéfredaktorským stolom.

Už sme, našťastie, nemuseli si hľadať prácu kdekade ako v čase nástupu poaugustovej totality. Bol čas na dôchodok. A keďže sa ľuďom z čiernej listiny, prenasledovaným osobnostiam po okupácii Česko-Slovenska, nepodarilo po novembri 89 vymocť nijaké, hoci len symbolické odškodnenie v dôchodku, šli sme do penzie hlboko pred rokom 2004 na veľký dôchodok.

■ PREDSA LEN UZNANIE

Slovensko mu to všetko však vynahradiť inak. Úctou i ocenením. Za dlhoročnú novinársku činnosť, hoci na dvadsať rokov prerušenú. Za literárnu tvorbu – spoluautorstvo troch závažných diel: *Horúce témy – Slovensko v ringu*, *Zamlčaná pravda*, *Vec verejná* a za knihu memoárového charakteru (*Nezazubadený reportér*, ktorá je vynikajúcim svedectvom o prvých ponovembrových rokoch Slovenska, ľudských vzťahoch aj špinavostiach v politike. Aj za občianske postoje, najmä za osobný prínos pri formovaní idey slovenskej štátnosti a vznik Slovenskej republiky.

Istotne nebudeme no výpočte spoločenských uznání vyčerpávajúci, ale uvedme aspoň závažné ocenenia: osobitná cena Slovenskej národnej rady a Literárneho fondu pri návrate do slovenskej publicistiky, Novinárska cena Ľudovíta Štúra, Rad Andreja Hlinku, Pocta ministra kultúry, Zlatá medaila Matice slovenskej k osemdesiatke, Pápežské požehnanie Jána Pavla II. k sedemdesiatinám a Benedikta XVI. k osemdesiatym narodeninám.

A ešte jedno väzbe a vzácné ocenenie: dôvera čitateľa. Nevie, či je dnes v tlači veľa novinárov, čo sa môžu chváliť týmto vyznamenaním.

Slovom i obrazom o ceste matičnej delegácie v roku 1936 do USA a Kanady

Pamätná cesta slovenskou Amerikou

Gabriela HAMRANOVÁ, Krajské múzeum Matice slovenskej – Foto: archív MS

Cesta slovenskou Amerikou je názov výstavy, ktorú začiatkom júna otvorili v Martine v rámci 51. ročníka Slovesnej jari, organizovanej Maticou slovenskou. Výstava slovom i obrazom pútať podáva informácie a fakty o ceste delegácie Matice slovenskej do USA a Kanady v roku 1936. Delegáciu tvorili tajomník Matice slovenskej Jozef Ciger Hronský a historik Konštantín Čulen s manželkami, referent Umeleckého odboru MS Jozef Cincik a referent Národopisného odboru MS Karol Plicka. Po prvej kontaktnej korešpondencii od našich krajanov v zámorí v roku 1935 bol ohlas taký pozitívny, že v Matici slovenskej hneď začali plánovať cestu za Slovákmi v Amerike. Prípravy boli dôkladné, veď delegácia viezla vyše štyridsaťtisíc kníh, vyše dvadsaťtisíc brožúr, šesťtisícpäťsto čísel časopisov, šesťsto obrazov, fotografie významných osobností a slovenských miest, ale aj kroje, keramiku, gramofónové platne, filmy, diapozitívy.

Transportné debny s tlačovinami pre krajanov v USA zaplnili celé nádvorie matičnej budovy v Martine.

Jozef CINCÍK, Jozef Ciger HRONSKÝ a Konštantín ČULEN pozujú Karolovi PLICKOVI s krajanmi v krojoch.

Pôvodne mali v pláne navštíviť štyri oblasti so silným zastúpením slovenského obyvateľstva – New York, Pittsburgh, Cleveland a Chicago, lenže pre veľký záujem amerických Slovákov o stretnutie s delegáciou rozšírili pôvodný itinerár aj o návštevu Scrantonu a Detroitu a kanadského Windsoru. Všade ich čakalo srdečné a búrlivé uvítanie. Za dvestoôsmičť dní pobytu navštívili deväťdesiatosem miest, kde usporiadali prednášky, výstavy či prezentácie, absolvovali formálne i neformálne stretnutia a rozhovory s významnými osobnosťami či

návštevu radníc, zúčastňovali sa na spoločenských obedoch, večierkoch i banketoch. Zároveň zbierali dokumentačný materiál o živote Slovákov v Amerike, ktorý im pripravili na výzvu Jozefa Cigera Hronského. Svedectvo o priebehu a výsledkoch cesty podal vtedajší správca Matice Jozef Ciger Hronský v publikácii Cesta slovenskou Amerikou, a práve úryvky z nej dodávajú celej výstave emotívny podtón.

Autorka libreta výstavy PhDr. Zuzana Pavelcová, riaditeľka Krajského múzea Matice slovenskej,

logicky rozčlenila materiál na deväť panelov podľa časovej následnosti. Predstavuje na nich členov delegácie, ciele ich cesty na americkom kontinente, údaje z pobytu v jednotlivých navštívených oblastiach, ich reprezentačné pôsobenie aj spôsoby formovania zázemia na budúcu kultúrnu spoluprácu s krajanmi v zámorí. Grafický dizajn a expozičné predlohy (prepress) pripravil Mgr. art. Ján Novosedliak. Na vernisáži sa zhromaždeným okrem autorky prihovorili predseda Matice slovenskej Marián Tkáč a vedecký tajomník MS Peter

Special show today for Slovak - Matica society - mesto Wilkes Barre - jedno z miest projekcie matičného filmu.

Časť delegácie na palube zaoceánskeho parníka.

Cabadaj. Výstava je otvorená do 31. augusta 2017 v budove Matice slovenskej – v tej budove, v ktorej sa zrodil plán cesty a kde sa konali aj prípravy. V nasledujúcich mesiacoch bude výstava putovať aj do ďalších slovenských miest.

Druhý ročník Mierového pochodu po stopách Spitzovcov
Sedem mesiacov ukrytí v Srňacom

Pavol STUHLÝ, predseda MO MS v Istebnom – Foto: Dušan SABOL

Už minulý rok sme vás v matičnom týždenníku pri príležitosti osláv Dňa víťazstva nad fašizmom informovali o podujatí istebnianskych matičiarov Po stopách Spitzovcov – židovskej rodiny, ktorá sa počas vojny sedem mesiacov ukrývala pred fašistami v zemľanke pod koreňmi starého stromu v horách pri Srňacom – obci, ktorá je dnes mestskou časťou Dolného Kubína. Na podujatí sa vtedy zúčastnil aj pamätník tých udalostí Tibor Spitz, ktorý pricestoval na II. ročník akcie aj s manželkou Noemi z Kingstownu v štáte New York.

O svojom vzťahu k Slovensku, regiónu Oravy a rodisku T. Spitz povedal: „Všetko to, čo som v živote dosiaľ prežil, sa ani zďaleka nedalo porovnať s hrôzami môjho detstva. Preto som sa rozhodol žiť šťastne, milovať zem,

Tibor Spitz s manželkou Noemi (vpravo) pricestovali na podujatie Po stopách Spitzovcov na Oravu, kde si prítomní pripomenuli dramatické osudy tejto židovskej rodiny počas vojny, z amerického mesta Kingstown v štáte New York.

ludi a vďačiť za každý rodiaci sa deň, dať porozumenie.“ To je životné krédo v ktorom môžem rozdávať lásku a hla- človeka, ktorý každého známeho či

neznámeho obdarí silným objatím, láskavým slovom a úsmevom, čo roztápa bariéry a nedôveru zamieňa za krásu.

Tohtoročný program sprijemnila folklórna skupina Oravan a seniori z Dolného Kubína. Zazneli verše z básne Poďakovanie od Pavla Stuchlého. Viceprimátor mesta Dolný Kubín Jozef Šimek poďakoval Tiborovi Spitzovi za jeho príkladné životné postoje a spolu s ďalšími organizátormi a funkcionármi mu odovzdali spomienkové darčeky. Vďaka patrí najmä hlavnej iniciátorky spomienkového podujatia Eve Lofajovej, ktorej zásluhou boli v ňom aj folklórne vystúpenia, výborný guláš a účastníci by azda potvrdili že aj dobré počasie.

Tibor SPITZ s manželkou Noemi pricestovali na podujatie Po stopách Spitzovcov na Oravu, kde si účastníci pripomenuli dramatické osudy tejto židovskej rodiny počas vojny, z amerického mesta Kingstown v štáte New York.

Zásluhou matičiarov a Evy Lofajovej nechýbali na spomienkovom podujatí ani vystúpenia miestnych folkloristov.

Združenie pedagógov zo škôl s regionálnou výchovou má dvadsať rokov
Školské regionálne pexeso v Malatinej

Zuzana PAVELCOVÁ

Naše národné bohatstvo sa aktívne udržuje a šíri prostredníctvom pestrej palety aktivít, ktoré zabezpečujú rôzne organizácie i jednotlivci. Jedným zo spôsobov, ako vstúpiť národnú slovenskú hrdosť našej mládeži od útleho veku, je výučba regionálnej výchovy v slovenských školách. Nápad vytvoriť takéto združenie škôl vznikol pred dvadsiatimi rokmi pre nejasnosti spojenými s vyučovaním regionálnej výchovy na základných školách. V roku 2012 sa ZŠ Sama Cambela zo Slovenskej Ľupče s podporou Domu Matice slovenskej v Banskej Bystrici rozhodla toto združenie obnoviť.

Dnes združenie píše ďalšiu kapitolu svojej histórie... Môže rekapitulovať, bilancovať, no najmä oslavovať. Dovedna združuje pedagógov z vyše tridsiatich škôl. Tento rok pracuje pod vedením PaedDr. Márie Slosiarikovej, riaditeľky ZŠ Dobrá Niva. Vďaka jej úsiliu a iniciatíve riaditeľa Základnej školy s materskou školou v Malatinej Mgr. Petra Harmata sa tento rok oslavy

Regionálneho pexesa konali inak – v rázovitej oravskej obci Malatiná v spolupráci so starostom obce Mgr. Zdenkom Kubáňom usporiadali pre ZŠ s regionálnou výchovou prehliadku ich činnosti. V malatinskom amfiteátri sa 9. júna 2017 rozozvučali husličky, roztancovali nôžky a dostalo priestor slovo, ktoré prinieslo informácie o danom regióne či

obci. Nad amfiteátrom stáli drevené stánky, ktoré ukrývali remeselné výrobky školákov z deviatich základných škôl. Základná škola s materskou školou Juraja Sláviky Neresníckeho, Dobrá Niva; Základná škola s materskou školou Mateja Bela-Funtika, Očová; Základná škola s materskou školou, Likavka; Základná škola Jozefa Hanulu, Liptovské Sliače; Zák-

ladná škola s materskou školou, Malatiná; Základná škola Sama Cambela, Slovenská Ľupča; Základná škola s materskou školou Andreja Sládkoviča, Hrochoť; Základná škola s materskou školou, Malachov, a Základná škola Ďumbierska 17, Banská Bystrica pripravili pre tento deň folklórne vystúpenia, ktorými doslova utkali niť slávnostného programu...

Regionálne pexeso sa uskutočnilo iba vďaka pedagógom, ktorí si uvedomujú zmysel regionálnej výchovy v školách a učia žiakov, aby boli na svoje korene pyšní a vážili si naše kultúrne dedičstvo. Združeniu vyslovujeme úprimné poďakovanie za to, že vedú našich najmenších k slovenskému folklóru, ľudovej slovesnosti, tradičným remeslám i k hrdosti na vlastný pôvod. Želáme im veľa síl a chuti do ďalšej úctyhodnej práce.

MATIČNÉ DEPEŠE

Popradská deväťdesiatka

Potrebu generácie výmeny nielen pociťujú, ale ju aj v praxi uskutočňujú popradskí matičiari, ktorí si v novembri tohto roku pripomenú deväťdesiate výročie založenia svojej organizácie. V tomto duchu a s odkazom na jubileum sa zhrloa aj ich nedávne valné zhromaždenie, na ktorom dlhoročnú predsedníčku L. Hrehorčákovú vystriedala pri matičnom kormidle B. Kalinová. Pri bilančovaní činnosti celkom oprávnene zaznelo, že s malými silami a so skromnými prostriedkami aj s podporou vedenia mesta Poprad a matičných funkcionárov v Spišskej Novej Vsi sa podarilo pod Tatrami uskutočniť kus užitočnej práce. Rovnako s uznaním sa na rokovani hovorilo o spolupráci s podtatranskými Maticami v Batizovciach, Liptovskej Tepličke, Štrbe, vo Veľkej Lomnici, v Levoči a o ich vzájomnej podpore. Delegáti v diskusií vyjadrili najmä znepokojenie nad maďarskou rozpinavosťou a zvolili tiež kandidátov do vrcholných matičných funkcií.

Vlachovská vatra

K tým vlastencom, čo si v najbližších dňoch pripomenú významný historický deň našej vlasti Vatrau zvrchovanosti, patria aj matičiari a členovia spoločenských organizácií vo Vlachove. Ich vatra sa rozhorí v piatok 14. júla o 20. hodine v areáli tamojšieho kúpaliska. Organizátori pripravujú aj videoprojekciu k jubileu J. M. Hurbana, kultúrny program v podaní matičiarov z Gemera a zábavu so Starovlachovskou muzikou.

Ostrov umenia

Vokálny koncert súrodencov Babjakovcov 2. júla na Slanickom ostrove umenia otvoril 41. hudobné leto na tomto jedinečnom mieste. Podujatie pod záštitou primátora mesta Námestovo organizujú Dom kultúry v Námestove, Oravská galéria Dolný Kubín, Hudobné centrum Bratislava a Štátny komorný orchester Žilina. V programe festivalu je ešte 9. júla vystúpenie komorného telesa Ad Libidum a 16. júla Fórum mladých umelcov. Obidve hudobné produkcie sa začínajú o 18. hodine a záujemcov na ne zdarma dopraví osobná loď z prístavu v Slanickej Osade. Čestným prezidentom podujatia je operný spevák Miroslav Dvorský.

Farebná bilancia

Prierez pätnástimi rokmi aktivít a bohatej výtvarnej činnosti prináša jubilejná výstava agilného Trebišovského výtvarného klubu, ktorú minulý týždeň sprístupnili v renovovaných výstavných priestoroch Múzea a kultúrneho centra dolného Zemplína v Trebišove. Príťažlivá kolekcia prináša ukážky tvorby takmer dvoch desiatok výtvarníkov.

(se)

Marián TKÁČ
predseda
Matice slovenskej

Sú aj dobré správy

Sú médiá, ktoré prinášajú najradšej zlé, a trebárs aj zavádzajúce správy. Sú, samozrejme, aj výnimky, napríklad také rádio Lumen, ktorého inforelácie si všimajú aj osožné veci, ktoré poslucháča väčšmi upokoja, ako nahnevajú.

O Matici tiež idú do sveta rôzne chýry. Aj niektorí vlastní označia „vedenie“ bez začerenania za zlodejov či „upravovačov“ pod koberec. Pchajú hlavy do piesku namiesto úsilia poznať skutočnú pravdu, a keď tá vyjde najavo, podávajú trestné oznámenia. Tú pravdu totiž nechceli pustiť na Božie svetlo za nijakú cenu. Dnes už vieme, že sa jej báli! A verný služobník týchto „obrodencov“ žiada „prepriahať“, akoby práve tento úkon, ktorý je koniec koncov prirodzený, mal byť vrcholom nášho úsilia.

Sú, našťastie, aj iné správy. Pred niekoľkými dňami sa stal laureátom Ceny mesta Prešov za rok 2016 aj náš maticiar Ladislav Matisko. Spomedzi sedemnástich navrhovaných kandidátov ho vybrala výberová komisia a schválili mestskí poslanci. Pedagóg a dlhoročného aktívneho funkcionára Matice slovenskej ocenili „za významné zásluhy pri výchove a vzdelávaní mladej generácie a za celoživotnú obetavú činnosť pri formovaní národného povedomia mládeže i dospelých, pri ochrane slovenského jazyka, pri zveľadovaní, sprístupňovaní a propagácii národného kultúrneho dedičstva, ľudovej kultúry, umenia a národných tradícií“ – tak znelo oficiálne odôvodnenie ocenenia. A tak pri preberaní Ceny mesta Prešov zožal zaslúženú pozornosť nielen správny učiteľ, známy aktivitami medzi mladými ľuďmi v Prešove aj v okolí, ale prostredníctvom neho, hrdého maticiaru, aj Matica slovenská. Členom Matice je od roku 1968, dvanásť rokov pôsobil vo funkcii predsedu miestneho odboru a zároveň aj predsedu Krajskej rady Matice slovenskej v Prešove; počas tohto obdobia bol aj členom výboru Matice slovenskej a tri roky i riaditeľom Domu Matice slovenskej v Prešove. Za svoju prácu získal celý rad ocenení, kam sa radí i ocenenie od predstaviteľov jeho mesta. Správy i „titulky“ bývajú teda všelijaké. Niektorým ide len o „prepriahanie“, iní, skutočne zaslúžili maticiar znú slávu a ocenenia aj od nematickej verejnosti. Gratulujeme, Lacko! Naša sila nie je v iba „prepriahani“, ale najmä v kontinuite.

Štúrovská Levoča bola dejiskom osláv jubilea veľkého národovca Pôsobivá Hurbanova dvestoročnica

Text a foto: Rastislav ZACHER, D MS v Spišskej Novej Vsi, Miroslav BRINCKO, MO MS v Levoči

Štúrovské mesto Levoča bolo uprostred júna dejiskom hurbanovských osláv pri príležitosti dvojtého výročia narodenia Jozefa Miloslava Hurbana, súputníka Ľudovíta Štúra.

Maticní predstavitelia a vzácní hostia pred Štúrovým pamätníkom v centre starobylej Levoče.

Pekný kolorit levočských architektonických dominánt tvoril skvelú kulisu jubilejnej slávnosti.

Pri tejto príležitosti bol vypravený z Popradu jubilejný autobus s popradskými členmi Matice slovenskej. Veľkým vyznačením tejto udalosti bola aj prítomnosť potomka hurbanovskej rodiny Ing. Svetozára Hružá, prapravnuka J. M. Hurbana a pravnuka Svetozára Hurbana Vajanského, ktorého sprevádzala manželka Margaréta Hružová.

Autobus s Hurbanovým portrétom a mottom: „Žil pravde Božej a národu, bojovník za život slovenský,“ je výsledok iniciatívy viceprimátora Igora Wzoša a krajského predsedu SNS Eduarda Markoviča, tiež MS v Poprade. Donedávna tu prevažoval jubilejný autobus venovaný osobnosti Ľudovíta Štúra. V tomto autobuse sa účastníci osláv dovezli do Levoče, čo prispelo k zviditeľneniu výnimočnej osobnosti našich dejín. Medzitým sa námestie pred pomníkom Ľudovíta Štúra zaplnilo účastníkmi osláv, medzi ktorými boli predstavitelia mesta, primátor Miroslav Majerský, maticní činitelia Marián Tkáč, Marián Gešper, Martin Fejko, historik Ivan Mrva, maticári z podtatranskej oblasti, Vranova nad Topľou, Prešova, zo Stropkova, z Liptovského Mikuláša, predstavitelia

SNS: podpredseda Cyril Leško, Eduard Markovič, Miroslav Brincko, Patrik Františka, Pavol Kleban a hlavný organizátor podujatia Rastislav Zacher, riaditeľ D MS v Spišskej Novej Vsi.

Pri pomníku s čestnou strážou v hurbanovských uniformách a dobrovoľníckych dobových odevoch a za zvukov maticnej hymny sa konal akt kladenia vencov a odzneli slávnostné príhovory. Slávnosť pokračovala v zaplnenej kinosále za účasti žiakov a študentov miestnych škôl a zamestnancov inštitúcií. Spevácky zbor luventus paedagogica pod vedením Igora Gregu zaspieval hymnu Kto za pravdu horí a niekoľko národných piesní. S príhovormi vystúpili R. Zacher, M. Gešper a zástupca SNS C. Leško. Všetci priblížili Hurbanovu osobnosť z mnohostranného pohľadu doby a súvislosti dejov ako kňaza, politika, vodcu dobrovoľníkov v revolučných rokoch 1848 – 1849, prenasledovaného vlastenca, kodifikátora spisovnej slovenčiny, zakladateľa Slovenských pohľadov, národného buditeľa, maticného výborníka, ale aj milujúceho manžela Aničky Jurkovičovej a otca početnej deväťdtej rodiny, vďaka čomu žije

na Slovensku rozvetvené dedičné potomstvo Hurbanovcov.

Plastický Hurbanov profil predniesol riaditeľ SHU MS Ivan Mrva a predviedla ho aj divadelná skupina – maticári z Liptovského Mikuláša životopisnou jednoaktovkou Trnistá cesta života. Bohatý poučný program spestrilo vystúpenie malých folkloristov FS Venček z Levoče, ktorý vedie Mária Bariaková, a temperamentné zemlinske piesne v podaní FS Tatranské jaščúrky z Popradu. Riaditeľ D MS v Spišskej Novej Vsi a zároveň hlavný organizátor podujatia R. Zacher poďakoval všetkým – účinkujúcim aj účastníkom a uctil si prítomnosť manželov Hružovcov kyticou vďaky.

Hurbanovské slávnosti v Levoči boli nádherným duchovným darom, spomienkou i zadostučinami tejto osobnosti, ktorá žila bezvýhradne národným cieľom. Vďaka patrí aj levočskej MS a jej predsedníčke Anne Petrekovej za vynaloženú organizátorskú prácu. Slnkom zaliata Levoča sa tak stala centrom oblastných osláv, keďže okrem tatranských Matíc a MS z Liptovského Mikuláša sa na slávnosti zúčastnili aj maticári z Prešova, z Vranova nad Topľou – historická skupina z MO MS v Hencovciach pod vedením Miroslava Gešpera.

Maticári z Partizánskeho spoznávali pamätihodnosti a dominanty Trnavy

Dobrá partia na skvelom mieste

Text a foto: Jana JUDINYOVÁ

V horúci júnový deň začínajúceho leta privítala starobylá Trnava maticiarov z Partizánskeho na čele s predsedníčkou odbočky, skúsenu maticnou činovníčkou Evičkou Naháľkovou a historikom Milošom Kapsiarom. Na trnavskej pôde ich privítali domáci maticári Jozef Mak a Jana Judinyová. Partizánčania prišli, aby spoznali historické pamiatky a moderné dominanty najstaršieho mesta na Slovensku a tiež, aby sa stretli s kolegami a obyvateľmi Trnavy.

Čaru historických pamiatok Trnavy podľahli už mnohí, rovnako aj Partizánčania. Miestny znalec a amatérsky historik J. Mak im priblížil baziliku sv. Mikuláša, jeden z najstarších trnavských kostolov, ktorý je postavený v gotickom štýle a katedrálu sv. Jána Krstiteľa, perlu sloven-

ského baroka. Prechádzajúc starými uličkami mesta, cez hlavné námestie s Trojičkou, Mestskou vežou zo 16. storočia a prvým slovenským kamenným divadlom, vlastne kráčali stromami Trnavy. Do súčasnosti vstúpili na kvetmi obsypanej pešej zóne, ktorej kolorit s citom zvýrazňujú zrenovované meštianske domy

a početné kaviarničky a reštaurácie. Prechádzku históriou Trnavy hostia ukončili v evanjelickom kostole a.v., postavenom v roku 1924. Tu si oddýchli, občerstvili a opäť pokochali jedinečným výhľadom na mesto z kostolnej veže tohto chrámu, za to patrí vďaka farárovi Mgr. Rastislavovi Hargašovi a jeho spolupracovníkom zo zboru. V blízkosti kostola stojí socha generála Milana Rastislava Štefánika, prvá socha nášho národného veľkána na Slovensku, ktorú vytvoril národný umelec Ján Koniarik na objednávku MO Matice slovenskej v roku 1924. K soche počas pietnej rozpomienky položili návštevníci z Partizánskeho kyticu kvetov. Putovanie Trnavou ukončili tak, ako sa patrí, v najnovšej súčasnosti – návštevou futbalového stánku klubu Spartak.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V maticnom týždenníku SNN č. 23 sme sa pýtali na panovníčku, ktorá významne zasiahla aj do dejín Slovenska a Slovákov. Jej jubileum si s uznaním pripomínala celá Európa i kultúrny svet. Na otázku ste mali správne odpovedať, že tou vládarkou bola Mária Terézia a od jej narodenia uplynulo práve tristo rokov. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto čitateľov: Rudolf Gracík, Oravská Jasenica; Iveta Mytníková, Poprad; Ján Kučera, Piešťany.

• Vynikajúci novinári a skvelí autori literatúry faktú Ján Čomaj v tomto čísle publikuje črtu o svojom novinárskom kolegovi, ktorý tiež v týchto dňoch slávi pekné životné jubileum. Napište nám jeho meno.

Odpovede posielajte na adresu redakcie do 20. júla.

(se)

(jč)

PRIPOMÍNAME SI

8. júla

– dvesto rokov od narodenia katolíckeho kňaza, jazykovedca, pedagóga a vydavateľa národnej literatúry Andreja Radlinského (1817 – 1879)

– stopäťdesiat rokov, čo silný vietor v Nových Zámkoch zručil vežu katolíckeho farského kostola (1867)

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi zomrel archeológ, diplomat a spisovateľ literatúry faktú Štefan Janšák, predseda predvojnového Spolku slovenských inžinierov, objaviteľ keltského sídliska Pohanská (1886 – 1972)

9. júla

– dvestodevädäsiatpäť rokov od narodenia rehoľníka, filozofa a vysokoškolského profesora Františka Ábela (1722 – 1784)

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi založili Slováci vo Viedni svoj spolok Národ; žilo ich tu vtedy asi päťdesiat tisíc (1892)

– sedemdesiat rokov, čo naša delegácia na čele s Janom Masarykom, ministrom zahraničia, po rokovaniach v Moskve odmietla Marshallov plán pomoci Západu vojnovou poškodeným krajinám (1947)

– desať rokov od úmrtia etnografa a choreografa Karola Tótha (1932 – 2007)

– hádzanářka Kristína Kupkovičová má krásnych dvadsaťpäť

10. júla

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil divadelný a filmový herec Slavo Záhradník, ktorý divákov opustil už ako päťdesiatštyriročný (1937 – 1991)

– tridsať rokov od smrti poetky Štefanie Pártošovej (1913 – 1987)

– sedemdesiatka prozaika, spisovateľa pred deti a mládež, rozhlasového dramatika a lekára Ivana Hudeca, člena Spolku slovenských spisovateľov, začas aj ministra kultúry

11. júla

– dvadsať piate výročie vysviacky emeritného rímskokatolíckeho biskupa Spišskej diecézy Andreja Imricha

– prozaik Ján Vilikovsky, člen Spolku slovenských spisovateľov, sa doživa osemdesiatky

12. júla

– stoštyridsaťpäť rokov, čo sa narodil Emil Hácha (1872 – 1945), krátky čas prezident ČSR (po úteku Dr. E. Beneša), potom prezident Protektorátu Čiech a Moravy, inak literárny vedec a encyklopedista

– desať rokov od smrti obľúbenej nitrianskej herečky Adely Gáborovej (1940 – 2007)

13. júla

– pred sedemsto desiatimi rokmi sa prvý raz spomína cech na Slovensku (1307), bol to cech košických kožušníkov; po roku 1700 už bolo u nás vyše tisíc rozličných cechov

– tristo rokov od narodenia syna Mateja Bela Karola Ondreja (1717 – 1782), rektora univerzity v Lipsku, ktorý sa vždy predstavoval ako Slováč

– stodesať rokov, čo sa narodil autor historických románov Ľudo Zúbek (1907 – 1969)

– desať rokov od smrti významného hudobného skladateľa Ilju Zeljenku (1932 – 2007)

– dramatik, herec a zabávač Andy Kraus má päťdesiatku

14. júla

– pred deväťdesiatimi rokmi schválili poslanci zákon o krajskom zriadení ČSR, Slovensko sa uznalo ako osobitná právna jednotka s obmedzenými právomocami (1927), boj o autonómiu naďalej trval

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.